

-VISNYK

Свобода народам!
Свобода людині!

Спільно - політичний місячник

З М І С Т

Зробити все, що можливе	1
Всі на оборону нескорених! — Відозва Світового Українського Визвольного Фронту	2
АБН в обороні борців за волю	2
В. Чорновіл на захист могил українських воїнів	3
С. Корнич — Огляд світових подій	4
Алла Коссовська — Аллі Горській (вірш)	5
Д-р М. Кушнір — Проблеми перед нами	7
В. Гут-Кульчицький — Китай, през. Ніксон і АБН	10
Любов Коленська — „Звільніть Україну!”	15
Роман Драган — Спізнені напасті	18
Вол. Гаврилук — Л. Українка і французька література	23
М. Чировський — Висліди восьмої п'ятирічки	25
Я. Гриневич — Чи був це акт політичного русофільства?	29
Голос російського антикомуніста	32
З життя Відділів	32
Хроніка	33

**ОРГАНІЗАЦІЯ
ОВОРОНИ
ЧОТИРЬОХ
СВОВІД
УКРАЇНИ**

У ВИДАВНИЦТВІ ООЧСУ МОЖНА НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Е. Маланюк: Illustrissimus Dominus Mazepa — тло і постать, стор. 32	0.50	Л. Полтава: 1709 (роман), стор. 224, ціна: т. о. 2.50 м. о.	2.00
Е. Маланюк: Малоросійство, стор. 36	0.50	Я. Стецько: 30-те Червня 1941 р., стор. 463, ціна: т. о. 7.00, м. о.	6.00
Е. Маланюк: До проблеми большевизму, стор. 82	1.00	М. Сосновський: Україна на міжнародній арені 1945-1965, стор. 272	3.50
Е. Маланюк: Нариси з історії нашої культури, стор. 80	0.50	Ф. Б. Корчмарик: Духові впливи Києва на Московщину в добу Гетьманської України, стор. 245	4.00
Е. Маланюк: Остання весна (поезії), стор. 104	1.50	* Коссака-Охримович-Тураш, стор. 190, ціна: т. о. 4.00, м. о.	3.00
Е. Маланюк: Серпень (поезії), стор. 72	2.00	О. Дяків-Горновий: Ідея і чин, стор. 408, т. о.	5.00
* Історія Русів, стор. 346	3.00	П. Савчук: Гетьман Мазепа	2.00
Д. Донцов: Підстави нашої політики, стор. 210	2.75	П. Савчук: Ідея і любов (драма на 3 дії)	0.50
Д. Донцов: Правда прадідів великих, стор. 95	1.00	П. Савчук: Чотирьох з мільйонів (трагедія на 5 дій)	1.00
Д. Донцов: Хрестом і мечем, стор. 319, ціна: т. о. 5.00, м. о.	4.00	П. Савчук: Облога замку (мелодрама на 5 дій)	1.00
О. Оглоблин: Гетьман Іван Мазепа та його доба, стор. 410	6.00	О. Вабій: Повстанці (поема), стор. 180	2.00
О. Оглоблин: Думки про Хмельниччину	1.00	О. Запорожець: В одвічний боротьбі, стор. 370	2.00
О. Оглоблин: Українсько-московська угода, сторінок 100	0.50	Вадим Лесняч: Кам'яні луни	1.50
О. Оглоблин: Хмельниччина і українська державність, стор. 24	0.25	Р. Володимир: Палкі серця (поезії), стор. 215	2.50
О. Оглоблин: Думки про сучасну українську історіографію, стор. 87	1.50	Зореслав: З ранніх весен (поезії), стор. 112	2.00
А. Княжинський: На дні СРСР, стор. 232	2.75	„ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ“ — історичний збірник УСС, 1914-1964, стор. 608, т. о.	12.00
У. Самчук: Чого не гоїть вогонь (роман) сторінок 288	3.75	В. Гаврилук: Тінь і мандрівник (поезії), стор. 105	2.00
Ф. Одрач: Щебетун (повість), стор. 294	2.50	М. Кушнір: Край і еміграція, стор. 47	0.75
Т. Ерем: Советський акваріум, стор. 142	0.50	М. Островерха: На закруті, стор. 142	2.00
Л. Старицька-Черняхівська: Іван Мазепа, сторінок 154	1.25	М. Островерха: Великий Василянин, стор. 48	0.50
Л. Старицька-Черняхівська: Останній сніп, сторінок 44	0.50	М. Островерха: Гомін здалека, стор. 127	1.50
М. Щербак: Багаття (лірика), стор. 64	0.75	М. Островерха: Блиски і темряви (спогад), стор. 208	2.00
М. Щербак: Шлях у вічність, стор. 29	0.25	М. Островерха: Чорнокнижник із Зубрівки, стор. 32	0.50
В. Грیشко: Панславизм в советській історіографії і політиці, стор. 37	0.25	М. Островерха: Грозна калина, стор. 132	2.00
В. Кравців: Людина і воєк (сл. п. Р. Шухевича-Чупринки), стор. 31	0.25	М. Островерха: Без докору (міркування на мистецькі теми), стор. 154	1.50
РІЧНИКИ ВІСНИКА (тверда оправа)	8.00	М. Чубатий: Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй	2.50
Е. Ляхович: Перевірка наших позицій, стор. 15	0.25	Хосе Ортега - І - Гассет: Вунт мас	2.00
Е. Ляхович: Форма і зміст українських змагань	2.50	АНГЛОМОВНІ ВИДАВАННЯ:	
В. Січинський: Крим (історичний нарис), стор. 31	0.25	Le Vasseur De Beauplan: A Description of Ukraine	3.00
П. Мірчук: З мого духа печаттю (25-ліття ОУН), стор. 30	0.50	N. Chirovsky: Old Ukraine, 480 pp.	7.00
П. Мірчук: Відродження української ідеї, стор. 63	1.00	N. Chirovsky: The Economic Factor in the Growth of Russia, 178 pp.	3.75
П. Мірчук: Під покров Богородиці (свято УПА), стор. 32	0.25	N. Chirovsky: The Ukrainian Economy, 93 pp.	1.50
П. Мірчук: Українська визвольна справа і українська еміграція	1.00	N. Chirovsky: An Introduction to Russian History, 280 pp.	4.50
П. Мірчук: Українська Повстанська Армія — 1942-1952, стор. 319	2.00	L. E. Dobriansky: The Vulnerable Russians, 454 pp.	6.00
П. Мірчук: Українська Державність 1917-1920, стор. 400	5.00	I. Mirchuk: Ukraine and its People, 280 pp.	3.00
С. Збараський: Крути, стор. 104	1.00	O. Honcharuk: If war Comes Tomorrow, 63 pp.	1.00
Г. Косинка: Фавст з Поділля, стор. 95	1.00	W. Dushnyck: The Ukrainian-Rite Catholic Church at the Ecumenical Council (1962-1965), 191 pp.	3.00

Замовлення висилати на адресу:

V I S N Y K

P. O. Box 304, Cooper Station
New York, N. Y. 10003

ОРГАНІЗУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ І ПОШИРЮЙТЕ „ВІСНИК ООЧСУ”!

ВІСНИК

ЗРОБИТИ ВСЕ, ЩО МОЖЛИВО

Останні події в Україні, що викликали таку гостру реакцію серед української еміграції, це не просто чергова репресія, не чергові арешти: це — гостра зміна тактики режимових чинників супроти непокірних. Це — не лише крутий поворот до початку 60-их років, коли переведено в Україні масові арешти „буржуазних націоналістів”, це докладно запланована ніби „остаточна розв'язка” проблеми, яка напевно дуже непокоїть тих, що вирішують долю-недолу ув'язнених в ССРС народів.

Жертвами чергової хвилі арештів упали Вячеслав Чорновіл, Іван Світличний, Іван Дзюба, Євген Сверстюк та сотки інших невідомих дисидентів.

Один із нині засуджених українських патріотів говорив, що „нас є кілька десятків”, маючи, очевидно, на увазі тих людей, які не криються із своїми думками, тих, кого вже не раз чи то ув'язнювали, чи „запрошували” до КГБ на розмови, щоб там зламати їм національний хребет. Певно не один з них „розколовся”, не один змінив творчу працю письменника на „аполітичну” працю перекладача чи взагалі „відійшов у побут”, але на їхнє місце приходять щораз нові і в щораз більшому числі.

Отож, усіх тих, що досі витримували, вирішили „униклидливити” способом не раз випробуваним ще царською охранкою: загнати за ґрати. Проте, як же примітивно виглядає робота царської охрани з її тюрмами в порівнянні з роботою КГБ і його „виправними закладами”, де в'язнів уже не тільки „перевиховують”, а й згідно з останнім словом науки паралізують їх психічну діяльність спеціальними хемікаліями.

У Кремлі напевно знають, що, внарештувавши кількадесят молодих українських духових провідників, вони не здушуть нового українського ренесансу, що „остаточної розв'язки” не досягнуть. В своєму останньому слові перед судом Валентин Мороз говорив, що кожний удар по оборонних правах українського народу немов бумеранг обертається проти тих, хто його кидає. Цей оптимізм засудженої на 14 років неволі людини, очевидно, має свої підстави: він пригадає тут же своїм суддям, що в Україні є 300.000 студентів. І це дає цьому засудженцеві, позбавленому, здається, всяких засобів боротьби, підставу заявити в очі совєтським жандармам: „Ну, що ж, будемо битися!” Битися буде він духовою зброєю з-поза ґрат, якими годі відгородити від світу вільний дух.

Ніхто на Заході і ніхто в Україні, крім органів КГБ, не знає, скільки людей внарештувано під час останньої терористичної кампанії. Таж про арешти 1961-го року

довідался у вільному світі щойно за п'ять років після того. Але змінилися в Україні за цей час темпи розвитку політичного життя, постав „самвидав”, попливли по всій Україні і за кордон численні матеріали і документи, в яких на осуд світової opinio представляється без маски дійсне хижацьке обличчя сучасного московсько-большевицького шовіністичного режиму.

Напевно як чергове і головне завдання поставило Політбюро КПСС перед КГБ не лише внарештувати провідну верхівку дисидентів, а й викрити та зліквідувати всю сітку підпільних видань, передусім „Український Вісник”, що звертаються до українського народу і цілого світу з нецензурованим словом правди, що понад голову фальшивої совєтської преси розголошують факти порушування законності, русифікації і розгулу червоносотенців.

Не виключено, що в КГБ постараються видання „захаявної” літератури перебрати в свої руки, щоб використовувати їх для дезорієнтації та дезінформації читачів, зокрема на еміграції. Щодо цього совєтські органи терору і шпонажу мають великий досвід ще з 20-их років, коли поширювали серед білої московської еміграції документи „Тресту”, ними ж самими створеної буцімто підпільної в Росії монархістичної організації. Але нині вже не 20-ті роки, і можливості КГБ куди вузчі, а можливості непокірних куди ширші. І що найголовніше молода українська генерація не має перед режимом того страху, яким спаралізував був Сталін її батьків.

Треба сподіватися, що реакція української спільноти в диспори на останню хвилю арештів буде ефективною і успішною. Центральні українські установи, як СКВУ, УКБА і КУК, проголосили протести і заклики виступити в обороні в'язнених і переслідуваних в Україні молодих інтелектуалістів. Серед студентської молоді перед у протестаційній акції веде ТУСМ, що привертає до себе загальну увагу своєю активністю. Організації Українського Визвольного Фронту, зокрема членство ООЧСУ, як завжди, ітимуть в перших лавах разом із молоддю. А ієрархи наших Церков закликають молитися за переслідуваних наших людей в Україні.

Та не лише вуличними демонстраціями, маніфестаціями і пікетуванням совєтських установ мусить ця широко zakresна акція обмежитись. Про нинішній стан в Україні має бути поінформований увесь світ — через летючки, усні розмови з чужинцями, контакти з дипломатами і високими урядовцями держав західного світу. Зробити треба все, що можливо, щоб облегшити долю наших братів і синів за ґратами, щоб змобілізувати світову opinio в їх обороні.

Всі на оборону нескорених!

Москва знов ударила. Знов у тюрми запроторила українських патріотів, тих, що на своїй власній українській землі прагнуть волі для українського народу, тих, що змагаються за українську мову, за українську культуру, за українську самобутність, — за те все, що має кожний вільний народ.

Але цього не має український народ, бо не допускає московський окупант. А тих, що домагаються, переслідуює, арештує, саджає в тюрми, в концтабори, в доми божевільних.

На весь світ став відомим Валентин Мороз, безстрашний борець за право українського народу на самостійне життя. — „Будемо битися!“ — кинув він у вічі московським опришкам.

А оце облетіла світ вістка, що Москва арештувала 21 українця, серед них загальновідомі — Іван Світличний, Вячеслав Чорновіл, Євген Сверстюк, Іван Дзюба.

До безконечної черги заарештованих, запроторених, засланих, замучених, закатованих борців за свободу України додаються щораз нові імена.

Український народ продовжує боротьбу за право вільно жити на своїй землі. Так, як боровся в минулому з тим самим ворогом України. До боротьби стає молода українська генерація, відважно й мужньо ступаючи в сліди своїх батьків.

Станьмо тут разом з тими, що борються там — на українській землі!

Станьмо в обороні тих, що їх Москва переслідуює, арештує, нищить. Станьмо в обороні українського народу!

КЛИЧЕМО ВСІ НАШІ ОРГАНІЗАЦІ І ВСЕ НАШЕ ЧЛЕНСТВО ДО АКЦІЙ В ОБОРОНІ УВ'ЯЗНЕНИХ І ПЕРЕСЛІДУваних!

Включаймо в акцію всі національні групи, наших співгромадян, пресу, радіо, телевізю, парламентаристів, місцеві українські і неукраїнські організації.

Наша акція має бути така голосна, щоб почув увесь світ і вся Україна! Щоб почули ті, що за ґратами і за колючими дротами! І щоб почув і відчув ворог!

ДАЙМО НАЛЕЖНУ ДОПОМОГУ ТИМ, ЩО БОРЮТЬСЯ!

ВСІ ДО АКЦІЙ!

Січень 1972

СВІТОВИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ ФРОНТ

В наступному числі „Вісника“ Звернення Проводу ООН до всієї Української Спільноти.

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by Organization for Defense of Four Freedoms for Ukraine, Inc.

Monthly except July and August when bimonthly.

Second class postage paid at General Post Office, New York, N. Y.

Board of Editors

Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003

АБН в обороні борців за волю

Центральний Комітет Антибольшевицького Бльоку Народів (АБН) закликає всі національно-визвольні організації поневолених Москвою народів — виступити у всьому світі одним спільним фронтом з українцями в обороні переслідуваних варварською Москвою українських інтелектуалістів, культурних творців інших народів і всіх борців за національно-державну незалежність і права людини.

Недавно арештовані у Києві і Львові культурні діячі — Іван Світличний, Вячеслав Чорновіл, Євген Сверстюк, Іван Дзюба і інші — широко знані із своєї творчості в обороні людських і національних прав.

ЦК АБН апелює до державних, політичних, церковних, громадських проводів вільних країн світу, зокрема до антиросійських і антикомуністичних кіл, молодечих і різних патріотичних організацій, до комбатантів, до Міжнародного Червоного Хреста, Міжнародної Комісії Юристів, Міжнародного Суду в Газі, до Комісії прав людини ООН і Європейської Ради в Страсбурзі, до Інтернаціональної Амнестиї — стати активно в захист ув'язнених московськими тиранами культурних творців і усіх політичних в'язнів — борців за права націй і права людини.

ЦК АБН закликає до масових акцій проти російського терору за звільнення Валентина Мороза і всіх інших ув'язнених культурних творців, а теж усіх борців за національно-державну незалежність і права людини.

ЦК АБН засуджує ганебне тасмне судилище над Валентином Морозом і запроторення його на 14 років у важку тюрму і каторгу та систематичне затруювання його у Володимирській тюрмі, щоб зламати його волю і здатність до творчості.

Усі поневолені Москвою нації мають трагічний досвід з її народобивчої політики супроти поневолених нею народів та винищування всякими засобами їх національної субстанції.

Тому злочини, поповнені на українських культурних діячах, в не меншій мірі потрясають до глибини душі не лише українську спільноту, але й спонукують до спільної акції всіма методами еміграції всіх поневолених в російській тюрмі народів.

У січні 1972 р.

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ
АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКОГО БЛЮКУ НАРОДІВ
(АБН)**

ПРОТЕСТ УКРАЇНСЬКИХ МАТЕРІВ

20 січня в Нью Йорку наради Комітету в справах недержавних організацій Економічної і Соціальної ради ООН були перервані демонстрацією українських матерів, які, явившись разом із своїми дітьми, вимагали активного втручання ООН для захисту українських інтелектуалістів. Коло 20 жінок розкидали летючки, скандували гасла з вимогою звільнити заарештованих в Україні українських діячів культури.

В. Чорновіл на захист могил Українських Воїнів

Перед поновним арештуванням автор широковідомої збірки матеріалів „Горе з розуму” Вячеслав Чорновіл вислав до Президії Верховного Совету УРСР, до ЦК КПУ і Ради Міністрів у Києві таку залву-протест проти варварського нищення могил Українських Воїнів на Янівському цвинтарі у Львові:

Важко уявити щось дикіше, антигуманніше і страшніше, як наруга над померлими. Мабуть, „людяніше” розстріляти людину, ніж потім бульдозером знести її могилу і повикидати із землі кості...

Те, що тепер коїться на Янівському цвинтарі у Львові, майже в центрі Європи, може вимірюватися хіба найдикішими азіатськими середньовічними мірками. Під наглядом спеціально представлених осіб бульдозер зриває стрілецькі могили, а лопати грабарів вивертають людські останки. Кажуть, робиться це за санкцією голови Львівського Облвиконкому Телішевського. Не знаю, які адміністративні таланти має ця людина, що їй довірили таку відповідальну посаду, але однієї цієї дикости достатньо, щоб знелюдного чиновника розжалувати у свинопаси.

Задумаймося над тим, що твориться. Поперше, наруга над могилами прямого ворога — це блюзнірство, відкинуте цивілізованим світом. Смерть зрівнює погляди й ідеології. І смерть вимагає до себе пошани. У Кримінальному Кодексі УРСР є стаття 212, яка передбачає кримінальні санкції за глум над могилами. Подруге, чи галицькі юнаки, які жили наприкінці 1918 року і полягли в боротьбі з польськими легіонерами, відстоюючи Галичину від колоніального поневолення панською Польщею — це вороги Радвлади? Ще не відомо, де опинились би вони, якби не полягли в ті дні. Можливо були б в Армії УНР, а можливо в ЧУГА. До речі, аматори цитат знаходять позитивні слова про стрільців у Леніна. За що ж їм, загиблим понад 50 років тому, мстять зараз? За те, що рятували Галичину від польського гніту? Ми, що не розпису-

ємося в солідарності з пілсудчиками, з паціфікацією, з Березою Картузькою, бачимо, що навіть поляки, окупувавши Галичину і ненавидячи стрільців як ворогів, не вчинили наруги над стрілецькими могилами. Не додумались до відвертого знищення могил навіть при Сталіні, хоч наругу над ними чинили. До чого ж дійшли ми з вами?

Багато говорять тепер про підступ буржуазної ідеології. Не думаю, щоб усі буржуазні видавництва і радіостанції разом узяті спромоглися на такої сили антирадянську пропаганду, як один львівський бульдозер, що постинав голови стрілецьким хрестам.

Після пожежі Державної Бібліотеки Академії Наук УРСР у 1964 р. і політичних арештів за відкрите висловлювання переконань у наступні роки важко назвати дію, яка б так підтримувала авторитет Радвлади як теперішнє безчинство у Львові. Наслідки вже є. Тисячі галичан пройшли за ці дні біля осквернених і сплюндрованих могил. Серед населення замішання і обурення. Ходять чутки про наміри теж далекі від людяності, а може й провокаційні, погромити у відповідь могили партійних і військових керівників і т. д.

Невже ж дійдемо до того, що вводитимемо стан облоги на кладовищах?

Я утримувався від одноосібних звернень до партійних і радянських керівників після того, як у 1967 р. за справедливі зауваження про порушення норм соціалістичної законності мене спочатку кинули за ґрати, а потім зробили з критика й журналіста залізничним робітником. Але сьогодні мовчати не можу. В ім'я людяності закликаю вас втрутитись в дії провінційних самодурів і зупинити глум над стрілецькими могилами, відновити цю частину зруйнованих поховань і перенести звідтам тіла похованих на чужих кістках людей. Бідмежуйтеся тим самим від злочину, який зараз чиниться у Львові.

16.8.1971 р.

Вячеслав Чорновіл
м. Львів, вул. Спокійна 13.

1972 РІК — ПІД ЗНАКОМ 30-РІЧЧЯ УПА

С. Корниз

ОГЛЯД СВІТОВИХ ПОДІЙ

Наприкінці січня ц. р. президент Р. Ніксон виголосив на спільному засіданні обох Палат Конгресу звернення про Стан Юнії, що було скороченням друкованої версії, яка має 15 тисяч слів.

У своїм зверненні Президент поклав натиск на необхідність спільного, двопартійного підходу до проблем, що стоять перед ЗСА, і закинув Конгресові, що той залягає з полагодженням внесених Урядом важливих законопроектів, як реформа соціального забезпечення, програма поділу прибутків з податків між федеральним урядом і стейтами, перебудова устрою виконавчої влади і ін.

Про закордонну політику Президент говорив коротко, висуваючи на перше місце необхідність утримувати в повній силі американську оборонну могутність, а в першу чергу розбудовувати морську флоту. Та сила, — сказав він, — не ворог миру, а навпаки — оборонець миру.

Президент заявив, що війна у В'єтнамі незбаром буде закінчена чи то шляхом переговорів, чи внаслідок програми в'єтнамізації. Він дав зрозуміти, що в майбутньому ЗСА не будуть розпочинати таких воєн, які не порушують інтересів ЗСА. Рівночасно заявив, що ЗСА дотримують усіх своїх зобов'язань супроти союзників.

Президент, згадавши про пляновані подорожі до Пекіну і Москви, заявив, що не сподівається досягнути значних успіхів, усвідомлюючи різницю між системами комуністичною і американською. Щодо внутрішніх справ, то Президент оптимістично задивляється на розвиток економіки ЗСА. Зокрема звернув він увагу на необхідність рішучих заходів проти руйнівних страйків, як от останній в портах на західному узбережжі.

Президент докладніше спинився над кризою, що загрожує шкільництву в зв'язку з останніми постановами декотрих суддів, які признали за неконституційне фінансування шкільництва податками від нерукомостей.

Звернення про Стан Юнії закінчується закликом до Конгресу і Нації продовжувати традицію ЗСА — оборони свободи в усьому світі.

**
*

Союз Індії з ССРСР змінив світовий уклад сил не з огляду на мілітарний потенціал Індії, а з огляду на велике поширення терену, контролюваного Москвою. Ще царська Росія прагнула до того, щоб мати вільний доступ до Індійського океану і індійських портів.

Китай програв у конфронтації на азійському терені, який хоче вважати за свій, і це може тільки зміцнити його ненависть до Москви. Китайці вже обвинувачують Індію в порушенні кордонів в околиці Тибету і Сікімі. Поза тим не підлягає сумніву, що на тлі індійсько-пакістанської війни погіршали стосунки поміж Вашингтоном і Москвою.

У відповідь на появу в Індійському океані советських військових кораблів през. Ніксон вислав літаконосець „Ентерпрайз” з відповідною ескортою до Бенгальської затоки. Кремль наробив крику, і це повинно переконати Білий Дім, що поступив він правильно, бо збройна сила є тим, що комуністи найліпше розуміють. Москва, діставшись на Індійський океан, може тепер загрозувати морським шляхам ЗСА, Франції, Австралії, Британії та інших країн Європи і Азії.

Президент Ніксон пильно розбудовує тепер силову базу, з якої зможе твердо говорити з комуністами в Пекіні і Москві. Як видно з його заходів, він має замір змонтувати бльок вільних ще країн світу, заінтересованих в активній обороні проти московської агресії. До того бльоку враховується в першу чергу відсвіжений і зміцнений союз європейських країн НАТО, інші країни Південної та Західної Європи, Канаду, Бразилію і Японію.

Закінчення холодної війни поміж ЗСА і Китаєм іде по лінії політики Західної Європи. Більшість європейських держав вже давно навіязали стосунки з Пекіном. Ті, що того не робили, стримувалися власне з огляду на ЗСА. Нормалізація стосунків західноєвропейських держав з Китаєм дає змогу Пекінові робити більший натиск на Москву, що з черги мусить зменшити натиск Москви на Західню Європу.

В зовсім іншій ситуації знаходиться Японія. Вона 25 років не провадила самостійної політики. Її оборона спиралась на союзі із ЗСА. Рівно-

часно, хоч мілітарно пасивною, була вона єдиним поважним союзником ЗСА в Азії. Тому несподівана зміна політики Вашингтону на тому континенті була для Японії поважним струсом. В Сан Клементо американці, стараючись облегшити положення прем'єрові Сато у відношенні до лівої опозиції, вирішили передати японцям острів Окінаву вже в травні, а до того часу американці мають забрати звіттам атомову зброю. Ніксон не може сказати, як далеко піде американсько-китайське порозуміння, а Сато не сумнівається, що одною з цілей, якою керується Пекін, запрошуючи Ніксона у відвідина, є послаблення відносин поміж Японією і Америкою.

Тим часом, випереджаючи переговори през. Ніксона з Китаєм, Москва вислала свого міністра закордонних справ А. Громика до Токіо для переведення з японськими лідерами розмов, що мають на цілі збільшення московських впливів в Японії. Москалі хочуть використати незадоволення японців з наглої зміни американської політики супроти Китаю і одержати запевнення, що вони не будуть наслідувати того прикладу. У висліді переговорів Громика з японським міністром закордонних справ Такео Фукуда видано в Токіо спільний комунікат про майбутню виміну візитами прем'єрів ССРСР і Японії в столицях тих країн.

Громика зустріла в Токіо велика демонстрація, зорганізована японськими патріотами, які вважають Москву за найбільшого ворога Японії. Москва ще й досі не повернула Японії загарбаних нею під час другої світової війни Курільських островів. Демонстранти пробували силою вдертися до готелю, де мешкав Громика.

Азія знаходиться тепер в центрі уваги світу. Преса друкує рекордову кількість статей про той континент. Кульмінаційним пунктом подій буде візита през. Ніксона в Китаї.

В місячнику „Форейн Аферс” проф. Бжезінський, аналізуючи зміну в американсько-японських стосунках, приходить до висновку, що ця зміна не позначиться на господарських стосунках між ЗСА і Японією. Проте, політичних змін не дасться уникнути. Досі загально вважалося, що відносини між цими країнами приятні і що вони мають багато спільних пов'язань. Але тепер виявляється, що в тих відносинах бракує рівноваги у ділянках політичній і психологіч-

Алла Коссовська

АЛЛІ ГОРСЬКІ

Її убили... смерть і кров,
І труп, замотаний у килим...
Її убили...

Та за що?

Хіба не яно?

За любов

до скривджених, за гордий вияв
свого гніву.

Надто круто вона бажала

рвати нута

і закликала до борні

з проклятим злом.

Сокира а чи лом

були знаряддям божевілля?

Та це неважно. Темна ніч

захоронила дину тайну,

згасили блиск очей брутално

мовчання... осінь... ніч...

Ну що, скажіть робити нам тепера?

Протестувати? Гучно бити в двері,

в серця і совість, совість світу?

Чи зрозуміють же ж? Та де!

Куди там!

ній. Пояснюється це тим, що співпраця ЗСА з Японією важливіша для Японії, ніж для ЗСА. В справах господарських теперішні відносини корисніші для Японії, що викликає незадоволення в ЗСА.

**

Увагу американської і світової опінії притягають також події в іншому обширі південної Азії, а саме в Індокитаї. У своїй телевізійній промові 25 січня през. Ніксон виявив ревелюційні інформації про таємні переговори з Ганоем, що були ведені від кінця травня до половини листопада. Ганоеві був запропонований конкретний плян мирових пропозицій. Протягом того часу дорадник президента д-р Кіссінджер відбув 12 секретних поїздок до Парижу, де зустрічався з чоловіми делегатами Північного В'єтнаму — Ле Дак То і провідником делегації Хуаном Тье.

Ще 11 жовтня Президент переслав був новий восьмипунктовий плян замирення. 20-го листопада плян той мав бути обговорений з д-ром Кіссінджером, але ганойська делегація повідомила, що Ле Дак То... захворів, і відтоді переговори припинилися. А рівночасно Ганой

продовжував наступ у Камбоджі. Президент подав до публічного відома головні точки американської мирової пропозиції, які передбачають: виведення з Північного В'єтнаму американських і союзних військ протягом шести місяців по підписанні договору про обмін полонених; підписання перемир'я в Індокитаї і виведення звіттам всіх чужих військ; вибори президента, під міжнародньою контролею, в Південному В'єтнамі, при чому президент Нгуєн Ван Тхіу і віце-президент Тран Ван Гуон мали б уступити зі своїх становищ за місяць перед виборами; у виборах могли б взяти участь всі політичні партії; ЗСА зобов'язуються не підтримувати жадного кандидата, визнати вислід виборів і допомогти у відбудові цілого району з Північним В'єтнамом включно.

Південнов'єтнамський президент вповні підтримує мировий плян през. Ніксона. Республіканські провідники Конгресу також його підтримують, демократи реагують обережно, сен. Фулбрайт, голова сенатської Комісії закордонних справ назвав той плян прекрасним згідно з європейськими нормами, але підкреслив, що погляди комуністичних провідників можуть бути інші.

Ганойська радіовисильня в офіційному комунікаті не відкинула пляну Ніксона, але представник делегації Північного В'єтнаму в Парижі заявив, що запропоновані мирові пропозиції прийняти неможливо, бо през. Ніксон не зрікся продовжування програми в'єтнамізації і не відмовився підтримувати президента Нгуєн Ван Тхіу. Отже, увесь той плян є, мовляв, пропагандивним трюком, розраховуваним на внутрішній вжиток в ЗСА.

Секретар оборони, інформуючи про положення у В'єтнамі, заявив, що на 1-го травня залишиться там 48 тисяч американських військ, 16 тисяч в летунстві і 4.500 в морських силах.

Тим часом війна в Індокитаї триває. Північно-в'єтнамські комуністи атакують Камбоджу, а летунство ЗСА допомагає південнов'єтнамським військам.

**

На Близькому Сході ситуація дуже загострилась. В Єгипті Центральний Комітет правлячої партії — Арабського Соціалістичного Союзу затвердив призначення д-ра Азіса Сідкі на пре-

м'єра нового уряду — уряду „повної конфронтації” з Ізраїлем. Дотеперішній 70-річний прем'єр М. Фавзі має залишитися дорадником уряду і приготувати країну до нової збройної акції, щоб звільнити окуповані Ізраїлем арабські терени. В новому „воєнному кабінеті”, як припускають, міністром закордонних справ стане колишній амбасадор Єгипту в Москві д-р Мулаб Тхалеб. Єгипетський денник „Ал Гомгурія” стверджує, що Єгипет став перед вибором — перемога або смерть у боротьбі з Ізраїлем. Ліванський уряд одержав за посередництвом Мішаної комісії ООН попередження шефа генерального штабу ізраїльських військ, генерала Давіда Елазара, що терористична діяльність арабських партизанів проти Ізраїлю може викликати катастрофу для мешканців Південного Ливану. В тій справі прем'єр Салам перевів розмови з амбасадорами чотирьох великодержав — ЗСА, Британії, Франції і ССРСР в Бейруті. Перевів він також розмови з репрезентантами арабських країн, яким Сирія запропонувала військову допомогу.

Під час свого останнього приїзду до ЗСА прем'єр Ізраїлю Голда Меїр вповні вияснила становище свого уряду: він погоджується на відкриття Суєзького каналу, але не дозволить, щоб стопа арабського вояка ступила на землю, на схід від каналу. Таке становище означає бажання затримати „статус кво”. Президент Єгипту А. Садат у своїй промові заявив, що нової війни з Ізраїлем годі уникнути, і повідомив, що зірвав контакти із ЗСА в справі порозуміння на Близькому Сході.

**

22-го січня прийнято до Європейської Господарської Спільноти ще чотири європейські держави, а саме Британію, Ірландію, Норвегію і Данію. Отже, ця Спільнота має тепер 240 мільйонів мешканців, диспонує теренами, забезпеченими на сирівці, а також має добре розвинену промисловість. Європейські країни зрозуміли врешті, що ера колоніалізму проминула безповоротно і прийшов час вільної господарської співпраці вільних народів. Треба сподіватися, що це економічне об'єднання в короткому часі стане також об'єднанням політичним. Тоді поняття особистої, громадської і національної свободи стане і для позбавлених „європейськості”

Д-р Михайло Кушнір

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕД НАМИ

(Продовження)

II. ПРОБЛЕМИ СПІВЖИТТЯ

3. Проблема держави

Французька революція, поваливши становий і абсолютистичний устрій, розбила традиційну концепцію держави і розпочала довгий період шукань і проб, що змагали до устійнення і здійснення нової концепції. Нова держава — в протиставленні до давньої — повинна бути власністю всіх громадян, рівних між собою під політичним оглядом і з однаковими правами керувати нею, повинна служити добру всіх, запевняючи кожному якнайбільшу свободу думання і діяння. З тієї революційної атмосфери виросла демократично-ліберальна концепція держави, яка впродовж цілого XIX стор., змагаючися зі своїми противниками, здобувала щораз більше значення.

Ця концепція якнайбільше обмежувала ролю держави в збірному житті, спираючися на пересвідчення, що реальним чинником є тільки окремі одиниці і що їх неспутувана діяльність

інших європейських народів джерелом надії на ліпше майбутнє.

Переведені през. Ніксоном розмови з провідниками європейських країн у справі його поїздки до Китаю знайшли повне зрозуміння і згоду тих провідників.

З кінцем січня прибули до Праги, в Чехо-Словаччині, совєтський прем'єр Аексей Косигін і генеральний секретар комуністичної партії Леонід Брежнєв, щоб взяти участь в конференції представників країн, що входять до складу Варшавського пакту. На порядку деннім, на першому місці була справа скликання конференції „Безпеки Європи”. Поза тим делегати комуністичних країн Середньої і Східної Європи обговорювали справу приступлення до Європейської Господарської Спільноти нових чотирьох членів.

Можна припускати, що цим разом Москва децю спізнилася.

в'яжеться — згідно з законами природи — в повну гармонію. Стосунок громадянина до держави формувався в зв'язку з поставою: одиниця формулює під адресою держави свої права на щастя, а держава повинна його здійснювати. В філософічній і політичній публіцистиці визначних письменників XIX стор. ті засади знаходили глибоке й шляхетне обґрунтування. Погляди Вільгельма фон Гумбольдта і Герберта Спенсера становлять досконалий вираз двох різних типів узасаднення тих кличів: індивідуалістично-гуманістичного й утилітаристично-соціологічного. В XX стор. ті позиції обороняє багато письменників, з яких Фаге і Кроче здобули найбільший розголос. Але суспільна дійсність завжди опиралась тим ідеям. У ній прозяляли гони, мотиви й поштовхи нижчого роду. Індивідуалізм вироджувався надто легко в поверховний матеріалістичний егоїзм, якнайдалший від високого ідеалу свободного формування особовости, натомість свобода надто легко ставала самоволею, що нищить спільне добро, права інших, в'язання обов'язку. В першій половині XIX стор. різні письменники, що поборювали гасла Французької революції, особливо Йосиф Марія де Местр і Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, обороняли засаду, що держава має вищий, понадодиничний авторитет і не є аж ніяк засобом задоволення індивідуальних потреб. Моральне й історичне покликання держави зискувало в цих теоріях дуже піднесене узасаднення.

Друга половина XIX стор. принесла, враз із скомплектуванням суспільно - господарських стосунків, нову критику ліберальній концепції, з нових точок зору. Коли — як виявилось — рівність між людьми і загальне щастя не родиться самотужки в атмосфері свободи, коли ліберальна політика виходить на користь сильніших, треба шукати інших, успішніших засобів здійснення кличів Французької революції і надій, нею розбуджених.

Ця реакція проти ліберальних метод прибирала різнорідних форм: від демократичних кон-

цепцій етатизму аж до соціалістичних гасел диктатури пролетаріату. Їх спільною рисою було пересвідчення, що держава не є інституцією, покликаною для охорони одиничних свобод, але є знарядом здійснення суспільного ладу. Тому справа забезпечення свобод перестала бути середковою проблемою, натомість ставало нею устійнення програми нового ладу й способів його найшвидшої реалізації. Шлях до цього вів не через свободу, але через запопадливість та завзятість. На думку деяких цей шлях вів навіть через гвалт: люди, що змагають до створення нового ладу, повинні заволодіти державним апаратом. Звідси виникала зневолююча сила гасла революції в соціалістичних колах, гасла перелому в тоталістичних колах. Таким способом із самого лона демократії, з її найшляхетніших гасел родилася реалізаційна нетерпимість, яка, скріплювана опором суспільно-господарської дійсності, вирікалася врешті містики свободи в користь містики чину й сили.

Споглядаючи назад аж до епохи Французької революції, спостерігаємо постійну боротьбу двох способів розуміння держави. Але це було б помилкою думати, що статистичні й тоталістичні концепції були й є якоюсь засадничою реакцією проти слабощів, недоліків і помилок ліберальної доктрини. Вони, протиставляючись їй у багатьох ділянках, тримаються своїм корінням у тому самому ґрунті. Сьогодні починаємо вже добачувати поза різницями — збільшеними особливо пропагандою обох сторін — глибші, світоглядові подібності. Вони полягають у натуралістичному розумінні людини. В жадній з обох тих концепцій людська особа не понята так, як цього вимагає гідність і покликання людини.

Лібералістична концепція уповноважує людей до того, щоб ставали самовільними, егоїстичними одиницями. Бо в дбанні про те, щоб ті одиничні сили взаємно не винищувалися, заступає їх добродійна й природна конечність. Лібералізм учив, що кермуватися оглядом на добро іншої людини є шкідливим сантименталізмом, особливо, коли йдеться про слабших, бо слабші — свідок неадаптації до життя. Лібералізм також, особливо своєю критично-раціоналістичною деструктивною тенденцією, причинився до зірвання вузлів пошани,

які лучили людину з багатьма традиційними ідеалами, і змілів таким способом життя до вимірів економічної і політичної запобігливості. Держава ставала організацією цілковито зовнішньою в стосунку до духового життя одиниць і суспільства. Стосунок до нього втрачав чуттєві й моральні складники. Державна організація ставала організацією охорони, знаряддям по-верховної, судової справедливості, державна влада ставала вислідом укладу партійно-політичних сил.

На так приготованому ґрунті виростала тоталістична доктрина. Самоволі одиниць протиставлено примус підпорядкування. Однак, у тій новій засаді із ще більшою силою, ніж раніше, проявлялося непошанування особовості людини. Бимоглива постава супроти держави мала поступитися підпорядкованій поставі, але глибших зв'язків, глибших вузлів між державою і суспільством, між державою і одиницею не пов'язано. Держава й надалі залишилася зовнішньою організацією в стосунку до суспільних і одиничних сил — як у лібералізмі — тільки з небувало поширеним засягом діяння. Тому її поліційний характер виступив тепер із цілковитою виразністю, як це маємо нагоду спостерігати в СРСР. Засада, що почерез політичну партію веде шлях до влади і користей, здобула також у тоталізмі ще сильнішу натужність.

Ми шукаємо сьогодні дороги, що вивела б із небезпек обох тих протиставних, але водночас споріднених спільними блудами, розв'язок. Це не значить отже, що держава повинна бути чимсь більшим, ніж думає лібералізм, і чимсь меншим, ніж уявляв собі тоталізм. Ми не виходили б тоді з круга тих блудів. Це значить, що держава повинна бути чимсь якісно іншим. Вона повинна бути усупільненою державою, організація якої зісполюється, пов'язується гармонійно й стимулюючо з одиничними й суспільними силами. Проблему держави можна властиво розв'язати тільки тоді, коли покинено лібералістичні й тоталістичні засади, які виключають будування на глибших вартостях особовості людини і суспільних сил.

В українському світі ідей найближче до такого погляду на державу підходить український революційний націоналістичний рух. Він стоїть на становищі, що державний лад мусить

виростати з духовости нації і відповідати психіці, характерові, суспільній структурі, історичним традиціям, життєвим потребам і прямунням до величного майбутнього нації. Джерелом влади в державі має бути народ-суверен. Державно-політичний народоправний лад має бути побудований на авторитеті влади, що походить із прямого представництва народу, забезпечуючи його участь в керуванні державою. В центрі уваги державної влади має бути людина, як одухотворена істота, а через неї родина і весь народ, що їх права і свободи та всебічний розвиток їх творчих сил мають бути гарантовані законами. Гармонійне поєднання індивідуальних і суспільних зусиль в умовах вільного державного життя повинно скріпляти ріст і силу нації в усіх виявах її внутрішнього життя і в міжнаціональному творчому змагу.

Цього не можна досягти пропагандою чи фальшивим патосом ентузіязму. Це вимагає багатьох дійсних конкретних реформ, завдяки яким може бути поглиблений нурт життя і діяння людини. Ті засади виявлялися більше або менше виразно в багатьох ідеологічних течіях XIX і XX століть, саме ті, що виходили поза противенство лібералізму й тоталізму. Ідеї спільноти, підкреслювані особливо націоналістичними течіями, ідеї праці й творчости, голошені особливо деякими соціялістами й синдикалістами, ідеї співдіяння і самоврядної відповідальности, визнавані особливо деякими представниками дозрілої демократичної думки — становлять засадничі складники слушної організації суспільства майбутности. Її знаменною рисою є своєрідний плюралізм, що полягає в співіснуванні багатьох вогнищ зусиль, відповідальности й суверенности. Завдання тієї організації не охороняти свободу одиниць, а побуджувати до праці й творчости. Не є її завданням чинити одиниці послушними, але створювати умовини, в яких вони ставали б усупільненими.

Це в основі речі старий демократичний ідеал, очищений з оман реалізаційної дешевици, яким він підпав впродовж останнього сторіччя під впливом лібералізму, а водночас оборонений проти спокус нових метод, містифікаційно голошених тоталізмами різного роду. Ані залишення справ бігу природним конечностям, ані

організування збірного життя шляхом примусу і гвалту не наближають дійсних і вартісних здійснень.

**

Впроваджуюча лектура: R. M. Mac Iver: *The Modern State* (1926) — J. Maritain: *Man and State* (1951) — R. Wittram: *Das Nationale als Europäisches Problem* (1954) — G. v. Hertling: *Recht-Staat und Gesellschaft* (1918).

Поглиблююча лектура: J. Maritain: *Principes d'une politique humaniste* (1945) — v. Hippel: *Die Gewaltenteilung im modernen Staate* (1948) — v. Hippel: *Die Krise des Staatsgedankens und die Grenzen der Staatsgewalt* (1950) — H. Michel: *Idee l'etat* (1950) — G. Davy: *De clans aux empire* (1923) — є англійський переклад (1926) — G. Davy: *Elements de sociologie: Sociologie politique* (1938) — G. Lagarde: *Recherches sur l'esprit politique de la reforme* (1926) — Leon Duguit: *Traite de droit constitutionnel* (1928) — A. D. Lindsay: *The Modern Democratic State* (1943). Також: Четвертий Великий Збір ОУН („Українська держава і її організація”, стор. 144-153) (1969).

(Далі буде)

СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР В НОВОМУ РОЗДОЛІ

Вночі з 29 на 30 квітня 1971 р. на водонапірній башті в м. Новий Роздол, Львівська область, був вивішений синьо-жовтий прапор Української Народної Республіки. Прапор зняли щойно в полудень 30 квітня.

ВДРУГЕ ЗАСУДИЛИ

У 1945 році большевицький суд засудив Володимира Шумка на вісім років ув'язнення за приналежність до ОУН-УПА. Після відбуття покарання він якийсь час жив у Норильську, а згодом пішов працювати в заводі тракторних запасних частин у Курську.

Там його вдруге заарештовано і засуджено на сім років позбавлення волі. Підставою було те, що під прізвиськом Володимира Шумка заховався Василь Федюк з села Кийданці Коломийського району. Він нібито був з доручення „Різуна” надрайоновим провідником ОУН на території Косівського, пізніше Снятинського і Городенківського районів. Його псевдонім: Курява, Костянтин - Євшан.

КГБ пов'язало Шумку - Федюка з Юліаном Матвіївом (Недобитим) — командиром загону УПА, що раніше був начальником Кутської районної поліції, Олексієм Додяком — військовим референтом, Миколою Жаруком (Вихорем) та іншими.

В. Гут-Кульчицький

ЧЕРВОНИЙ КИТАЙ, ПРЕЗИДЕНТ НІКСОН І АБН

Проголошене през. Ніксоном повідомлення про його майбутню поїздку до червоного Китаю було прийняте дуже прихильно як американськими політиками, так і коментаторами преси, радіо і телевізії — за винятком нечисленної правиці. В загальному хвалено його за те, що він у своєму потягненні відносно червоного Китаю зірвав з ідеологією, а покерувався виключно державними інтересами.

Застановляючися над питанням, чому Пекін рішився запросити през. Ніксона, коментатори знаходили єдину відповідь в прикордонних спорах між ССРСР і червоним Китаєм. Не згадували про колись голосний спір за очолювання світового комунізму. Причина очевидна: коли світового комунізму, керованого з одного центру, вже немає, то й ревалізації за провід не може бути.

Чи през. Ніксон дійсно зірвав з ідеологією? На нашу думку, зірвати не міг, бо і перед ним жадний з президентів не керувався в своїх потягненнях ідеологією. Від часу закінчення другої світової війни, початку холодної війни і аж до през. Ніксона всі потягнення американських президентів, хоч якими вони могли видаватися антикомуністичними, були диктовані не ідеологією, а державними інтересами.

Різниця між попередніми президентами і през. Ніксоном полягає в їхньому погляді на комунізм. Попередні президенти, як і їх дорадники, були переконані в монолітності світового комунізму, керованого з Москви. Вони вірили в тактику „саямі” як засіб, уживаний комунізмом для здобування нових теренів, і тому вважали, що в державному інтересі ЗСА було всіма засобами протиставитися наступові комунізму.

Чи не з початком 60-их років почали писати на Заході про розбиття у світовому комуністичному русі. Те переконання почало особливо ширитися останніми роками, коли прикордонні сутички між ССРСР і Китаєм набрали більшого розголосу і преса обох комуністичних країн почала вести між собою галасливу „ідеологічну” боротьбу. Поховавши „теорію саямі”, особливо палко ширили те переконання американські ліберали.

Здається, можна було б шукати початку зміни поглядів през. Ніксона на комунізм у його твердженнях, що скінчилася доба конфронтацій з комунізмом і почалася доба пертракцій, та вже бездискусійним доказом зміни треба вважати його рішення нав'язати дружні відносини з Пекіном.

Не сумніваємося, що през. Ніксон за переконанням залишається антикомуністом, змінив він тільки свій погляд на його силу і значення у світовій політиці. Прийшов до переконання, що світовий комунізм настільки розбитий, що це розбиття можна використати для державних інтересів ЗСА. І тут власне лежить різниця між ним і попередніми президентами.

Що цей погляд є тепер дуже популярний свідчать дві редакційні статті, написані з приводу прийняття до ОН комуністичного Китаю і викинення звідам національного. В першій статті пишеться, що прийняття комуністичного Китаю до ОН — це поразка для Москви, бо Пекін не заважається на терені ОН висувати факту поневолення Москвою неросійських народів. На підставі другої статті „сенологи сподіваються, що Пекін буде гостро виступати проти Москви і її політики на азійському континенті та що у всіх антисоветських виступах він матиме підтримку більшості членів ОН”.

Чи цей новий погляд на світовий комунізм відповідає правді, а чи є в ньому стільки правди, що й у голошеному колись погляді американських „експертів” про Мао Тсе-тунґа як про „аграрного реформатора”, а не комуніста, і вже не так давно подібне про Кастра. Тобто чи існує світовий комунізм, чи дійсно він розпався, його поховано і в грі політичних сил нинішнього світу він не може відігравати жадної ролі. Питання важливе для нас, бо воно заторкує напрямні нашої боротьби особливо тут, на еміграції, в першу чергу форми праці АБН, а може навіть і його існування у теперішній формі.

Коли „стратегі” і „знавці” мають рацію, тоді треба б зовсім переорієнтувати роботу АБН, а може і змінити назву на Антимосковський Блок чи блок проти московського імперіялізму. Треба б перестати брати участь в анатикомуністичних лігах і конгресах, як у речах анахронічних, які не мають жадного відношення до реальності наших днів.

Відповідаючи на це питання, мусимо піти проти такої модної тепер течії, бо факти кажуть нам, що світовий комунізм існує. Ось факти:

1. Тіто виломився з одного комуністичного фронту, введеного Сталіним, і зберіг своє самостійне існування з поміччю американських доларів. Коли ж на спілку з Індією зорганізував т. зв. „блок нейтральних”, то той блок усе йшов по стороні Москви.

2. Під час мадярського повстання і окупації Чехо-Словаччини був деякий рух неприхильний для ССРСР серед комуністичних партій Заходу, але скоро все забулося, і знову в комуністичній родині запанував спокій і гармонія.

3. Лівиця на Заході має багато партій та груп і вони ніби ведуть між собою боротьбу, та коли треба вдарити по „американському імперіялізмові” вони завжди знаходять спільну мову.

4. Багато присвячується уваги непорозумінням між Москвою і Пекіном. Тому непорозумінню присвячені інші частини статті, тут тільки скажемо, що остання Індійсько-Пакістанська війна показала, наскільки поважно можна трактувати комуністичну реторику.

5. Землі, загарбані внаслідок другої світової війни

Москвою — це здобуток для російського імперіялізму, але без допомоги комунізму, тільки самому російському імперіялізму було б дуже тяжко ті землі втримати. Він не міг би використовувати місцевих комуністичних квіслінгів, які те панування дуже улегшують. А також, і це дуже важне, комунізм дає змогу Москві туманити очі наївним на Заході, де так багато кричать проти імперіялізму, що російського імперіялізму нема. Є „вільні” держави з комуністичними урядами. Як ілюстрація до вище сказаного можуть послужити дебати на одній з комісій ООН, де реп. Девінський, порушивши питання балтійських й інших поневолених Московію народів, гостро зустрівся з представником СРСР. Там же представник СРСР притягнув собі на поміч литовського квіслінга.

6. Без комунізму неможливо було б поширитися впливам СРСР аж так далеко, як Куба чи Чиле, хоч цей останній здобуток ще не зовсім викінчений. Звідомлення з останньої візити Косігіна у Кастро не говорять не тільки про будь-яке розбиття, але навіть про непорозуміння в комуністичній родині. А Кастро під час своєї візити в Чиле радив чилійцям, щоб вони купували не у ЗСА, а в СРСР.

7. Без комунізму було б неможливо для Москви, а тепер і для Пекіну мати те значення і ту вагу у світовій політиці, яку вони мають. На причину вказує Ібрагім у своїх „Зізнаннях”. На наш сором, — каже він, — на Заході більшість інтелігенції підтримує отих лівих. Ох, коли б вони знали, скільки людей в СРСР проклинають таких як Сартр, як Бертран Рассель, Лакент... Вони підтримують ліву течію і завдають величезної шкоди Заходові. Вони цілуються з комуністами і в своїх творах вихваляють комуністів”. („Свобода”, 5 листопада 1971 р.).

Є ще один коник, на якому дехто сьогодні любить їздити, базований на виселінуванні комунізму — це теорія про існування п'ятих незалежних центрів: Москви, Вашингтону, Пекіну, Японії і об'єднаної Європи, а не як колись двох: Москви і Вашингтону. Ця теорія дуже натягнена і не відповідає істоті справи, бо Пекін іде завжди з Москвою проти некомуністів (в Індійсько-Пакистанському конфлікті вони розійшлися, щоб вмотати ЗСА у війну з Індією), а Японія і об'єднана Європа завжди підуть спільно з ЗСА як на них натисне комунізм.

Теорія про п'ять самостійних центрів — це вода на млин комунізму. Завдання — розслабити буржуазію, бо комунізм, всупереч усім експертам, а може у великій мірі дякуючи їм живе і завдав болючих ударів „капіталізму”. Мав він свої піднесення і занепади, осягає перемоги в однім місці, зазнає поразок в другім, але помалу поступає вперед згідно з засадою Леніна „крок назад, два кроки вперед”. Поступає вперед до остаточної своєї цілі — опанування цілого світу.

Симбіоза — забута справа

Ми вже відмітили, що комунізм допомагає російському імперіялізму панувати над колоніями, поширювати свої володіння, разом з Пекіном впливати на жит-

тя країн Заходу в мірі, на яку не можуть здобутися інші держави. Значить, в гру входять два елементи: російський імперіялізм й інтернаціональний комунізм. Дехто бачить тільки імперіялізм (нині таких є багато), дехто тільки комунізм (таких нині дуже мало).

Часом це доводить до контрадикції, як, наприклад, у звідомленні Солсбергера, вміщеному в „Нью Йорк Таймсі”, про візиту Брежньєва у Франції. В одному місці він каже, що французи відчують, немов Росія вже має досить території і хоче, щоб усюди задержувався статус кво. А трохи далі каже, що ті ж французи свідомі того, що росіяни не приготовані на відступ на ідеологічному фронті і тут витворюють багато прикрих ситуацій.

В першому випадку говориться про голий московський імперіялізм, який вже ніби наситився і є в статті, в другому виступає вже в офензиві той самий імперіялізм, тільки прихований, думаю скорше самим Солсбергером, як французами, під „ідеологічним фронтом”. А під „прикритими ситуаціями” приховані такі факти, як той, що „ідеологічний фронт” дозволив Росії поширити свої володіння під самі ворота ЗСА (Куба), а тепер москалі напевно вірять, що той же „ідеологічний фронт” дасть їм змогу вживати Чиле як випадову базу для завоювання Південної Америки.

Яке ж тоді відношення між російським імперіялізмом і інтернаціональним комунізмом? У 50-их роках, якщо не помиляємося, у нас (Визвольний Фронт) це питання досить широко обговорювалося, і дискусанти дійшли до висновку, що симбіоза — найкраща відповідь на питання. Нині багато дехто забув про це і мав тенденцію бачити тільки голий російський імперіялізм.

Як на сьогодні, на нашу думку, симбіоза є найбільш близьке до правди окреслення співвідношення між цими двома силами. Факт, що без комунізму, як ми вже вказували, російський імперіялізм не дійшов би до того значення, яке він має сьогодні, але також правдою є, що комунізм без допомоги російського імперіялізму не мав би тих успіхів, якими він нині може похвалитися.

Говорилося колись, що сталінський терор більше шкодив, як помагав міжнародному комунізму. Цей погляд виявився помилковим, бо на неусвідомлені маси найбільший вплив мала брехня, ширена з поміччю „інтелектуалів” про щасливе життя в СРСР, а ті ж брехні допомагали більйони доларів, витрачені на підривну комуністичну роботу.

До російського імперіялізму починає тепер допасовувати свої кроки і тягнути користь з міжнародного комунізму також і китайський імперіялізм. Коли ж поглянемо на обговорювану проблему з далекої перспективи, тоді мусимо говорити не про симбіозу, а про паразитизм. На далеку мету користь матиме не комунізм, а російський та китайський імперіялізми, якщо вони зможуть дійти до згоди і поділити світ між собою.

Тут підходимо до іншої проблеми, а саме ривалізації між Москвою і Пекіном, яка згідно з „американськими стратегами”, мала б довести до війни між ними.

Росія-Китай: закаламучений спір

Як уже згадувано, на Заході майже виключно звертається тепер увагу на територіальний спір між Москвою і Пекіном, а забувається про ідеологічний, тобто боротьбу за провід міжнародним комунізмом. Для відтворення не викривленого, а дійсного стану речей треба брати до уваги обидва спори.

Спершу приглянемося територіальному спорові.

Річник енциклопедії „Американа” за 1970 рік у статті про конфлікт між ССРСР і Китаєм твердить, що в гру входили тільки кілька островів на ріці Уссурі. Г. Е. Солсбурі у книжці „Війна між Росією і Китаєм” поширює конфлікт на 5.5 мільйона квадратних кілометрів території і 20 мільйонів населення. В наших розважаннях візьмемо до уваги підхід Солсбурі, бо він віддзеркалює загальну тенденцію в цьому питанні. На 5.5 млн. квадратних кілометрів складаються на північно-західньому китайському кордоні частини советського Казахстану, Киргизії і Таджикистану, а на північно-східньому — території, знані у нас під назвою „Зелений Клин”. Ці інформації подає автор на підставі мапи, взятої з книжки „Коротка історія сучасного Китаю”, яку видали в Пекіні 1954 р. як підручник для китайських шкіл другого ступеня. На тій мапі показані „китайські території, загарбані імперіялізмом в часі Старої Революції Демократичної Ери (1840-1919)”. Солсбурі бере до уваги тільки ті частини території зазначені на мапі, що тепер входять у склад ССРСР, а решту теренів ігнорує. Чому? Вважаємо, що тут засаднича помилка Солсбурі та й інших йому подібних: вони підбирають факти для своїх ідей, а не формують ідеї на підставі фактів.

На мапі виразно сказано „китайські території, загарбані імперіялізмом...” і в додатку до тих, які вчислив Солсбурі, є багато інших, які нині являють собою переважно самостійні держави. А це: Непаль, Сіккім, Бутан, Ассам, Вірма, Архіпелаг Андаман, Малаї, Тайланд, Аннам — Індо-Китай (тобто Північний і Південний В'єтнам, Ляос, Камбоджа), Тайвань і Пекадорські Острови, Архіпелаг Сулю, Архіпелаг Рюкю, Корея (Північна і Південна).

Із розмов з китайцями, що приїхали з Формози, на заторкнену вище тему виходить, немов вони вивчали історію Китаю з книжки, виданої в Пекіні. І мимоволі пригадується росіян, які є імперіялістами без огляду на те, чи вони білі, чи червоні. І аргументи китайців такі ж, як і росіян (самостійність для монголів — це вигадка росіян).

Та погляди — одна справа, а перехід до акції — друга. Російські комуністи внаслідок першої світової війни і революції втратили деякі землі, набуті царськими імперіялістами, але вони спокійно чекали на слушну нагоду, щоб не тільки відбити втрачене, але ще й додати нове, про що царські імперіялісти тільки мріяли. Такі самі прикмети показують і китайські червоні імперіялісти. Бачачи, що вони спокійно можуть собі підкорити Тибет, вони пішли і підкорили його. Тоді спробували „підрівняти” кордони з Індією; що вдалося —

„підрівняли”, та як почувли небезпеку — стали, щоб не ризикувати цілістю.

Наскільки прикордонні сутички між ССРСР і Китаєм правдиві — тяжко перевірити, бо західні кореспонденти не були туди допущені. Та навіть якщо б усі повідомлення прийняли за правдиві, то в них видно оту типову обережність з обох сторін.

Солсбурі затитулював один із своїх розділів „Гітлер проти Гітлера”. Заголовок типовий і вказує на засадничу помилку, що її допускаються в цьому відношенні совето- і сінологи, які роблять натяки на війну. Не можна робити більшої помилки як порівнювати правителів Москви і Пекіну з Гітлером. Не зважаючи на багато подібностей між Гітлером з одного боку і правителями Москви та Пекіну з другого, між ними існує одна засаднича різниця. Коли Гітлер був іраціональний у своїх рішеннях, правителі Москви і Пекіну раціональні, холодні калькулятори.

Говорячи про територіальні претенсії Китаю до ССРСР, Солсбурі оперує мільйонами квадратних миль і мільйонами населення, але не каже, скільки серед того населення є китайців. Згідно з етнографічною таблицею населення ССРСР в „Енциклопедії Британіка” вид. 1971 р. в цілому ССРСР є всього 40 тисяч китайців, що вказує на те, що забрані царською Росією території не були китайськими етнографічно. Значить, китайці мають на ті терени такі самі права, як поляки на території Литви, Білоруси й України, що колись входили в склад польського королівства. Чи за такі терени мали б китайські комуністи ризикувати атомовою війною?

Пояснюється ще територіальні претенсії Китаю потребою поширення „лебенсрауму”. Висуває її і Солсбурі. Він каже, що хоч китайська територія велика, та майже одна третина її непридатна для використання. А та частина якраз сусідує з ССРСР, тобто з теренами на північному заході, що на них Китай має претенсії. Ті терени такі ж непридатні, як і по китайській стороні, а тому їх відібрання принесло б Китаєві невелику користь.

Терени на північно-східньому кордоні родючі, і вони б китайцям придалися. Та поки вирішимо, чи китайці хотіли б за них ризикувати атомовою війною, мусимо розглянути два інші питання.

Перше — це міграційна тенденція китайців на протязі віків. Аналіза її показує, що рух китайського населення завжди був не на північ, а на південь і південний схід. Внаслідок тієї тенденції постали великі колонії китайців у всіх країнах на схід і південний схід від Китаю.

Друге питання — це сила опозиції, яку Китай може зустріти в своїй експансії. На півночі — ССРСР, тоталітарна атомовою потуга, з противної сторони, по шляхах природньої китайської міграції — малі, економічно і мілітарно слабкі держави, які покищо втримують свою самостійність, спираючись на мілітарну силу ЗСА. З моментом, коли та сила зм'якне, пенетрація для ки-

тайців стане відносно легкою, маючи ще до помочі великі китайські поселення як п'яті колони.

Отже, як бачимо, відповіді на обидва питання ведуть в тому самому напрямі, тобто, що державні інтереси Китаю, якщо йдеться про територіяльне розширення, лежать не на півночі, на кордонах з ССРСР, а в зовсім протилежному напрямі. В такому світлі тяжко уявити, що хтось може поважно трактувати можливість війни між ССРСР і Китаєм.

Та щоб мати повноту образу, треба обговорити ще й ідеологічне питання, тобто питання проводу комуністичним рухом. Хоч совето- і сінологи перекреслили світовий комунізм і тому не говорять про боротьбу за провід, на нашу думку якраз тут є серйозна ривалізація, хоч останнім часом вона дещо послабла.

Почалася та ривалізація після засудження Хрущовим культу особи Сталіна та з проголошенням у зовнішній політиці мирної коекзистенції. Ні одної, ні другої позиції Мао Тсе-тунг не прийняв. Культ Сталіна він задержав, а в зовнішній політиці пішов на гострий курс, протиставивши мирній коекзистенції т. зв. народні революції.

В останньому ж часі курс Китаю змінився. Можливо причини треба дошукуватися в падінні Лін-Піаю. Китай почав відновляти дипломатичні зв'язки і повів на зовнішньому фронті офензиву зовсім в дусі мирної коекзистенції. Обмінявся він також амбасадорами з ССРСР і майже зовсім затихло з прикордонними спорами. Це, однак, не значить, що Пекін підкорився Москві. Югославія, збунтувавшись проти проводу Москви, не мала жадних шансів на перебрання того проводу. Китай же зі своєю масою населення і прастарою культурою, що має юберменшівську закрутку, не може не посягати по берло провідника.

Та як територіяльні непорозуміння, так і ривалізація за провід комуністичним рухом, не доведуть до війни між ССРСР і Китаєм. В додатку до всього сказаного треба ще пам'ятати, що комуністи і Москви і Пекіну добре вивчили науку Леніна, що обов'язок „соціалістичної країни” — стояти осторонь і терпеливо чекати, коли капіталістичні країни почнуть між собою битися, і щойно як вони знесиляться — входить в акцію.

А різного роду „капіталістичні спеці” думають, що мають діло з дурниками, і тому пророкують, що то соціалістичні країни спершу будуть між собою битися, а „капіталістична акула” стоятиме собі осторонь і з утіхи буде затирати руки. Чи не забагато вони хочуть від учнів Маркса-Леніна?

Хто кого обіграє?

Як показують події, Китай уже багато виграв, хоч гра щойно в початковій стадії. Після такого емоційного прийняття червоного Китаю до ОН, а викинення національного Китаю багато коментаторів говорило, що завинив у тому сам през. Ніксон, бо якраз в той час, як рішалася доля Китаю в ОН, його дорадник Генрі Кісінджер перебував у Пекіні. Це залицяння Ніксона створило атмосферу відпруження і безпеки. Комуністам у різного роду переговорах і залежить на тому,

щоб їх супротивник, а в час переговорів партнер, почув відпруження, психологічно обеззброївся, а тоді комуністам легше дістати те, що вони хочуть.

Що хоче Ніксон виграти при зеленому столику в Пекіні? Не дуже багато, якщо вірити словам державного секретаря Роджерса. В інтерв'ю, вміщеному в „Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт” з 22 листопада 1971 р., він каже: „Ми віримо, що буде поліпшення у відносинах між двома країнами — може більша виміна журналістів, лікарів, науковців і техніків; поступово деяке поліпшення в торгівлі. Це були б конкретні результати...” А в іншому місці каже: „Подорож Президента... дасть нам нагоду досліджувати протягом відносно довгого часу і відносно глибоко погляди, інтенції і наставлення лідерів у Пекіні. Якщо ми можемо вернутися з ліпшим розумінням один одного, подорож буде варта більшого, як те, що витрачено на її підготовку”.

Перші „сподівання” дуже обмежені і, як показує досвід з ССРСР, далеко більше користі з таких трансакцій мають комуністи. Другі побажання закінчуються на тому, що американці повернуться з образом потьомкінських сіл китайського стилю.

Що комуністи думають досягнути з поїздки? Інтелігентна китайка, що має зв'язки з ньюйоркським Чай-натавном і знає, що китайська спільнота думає, вказала на два конкретні досягнення: 1. визнання ЗСА комуністичного Китаю, 2. віддання Формози комуністам.

До цих двох досягнень ми додамо ще одне: можливість впливати на американську політику.

Як през. Ніксон, так і китайські комуністи добре запам'ятали твердження коментаторів зараз по сенсаційному проголошенні існування контактів з Пекіном, що шанси през. Ніксона на перевибір значно зросли, а агенції опитування також вказували на зріст його популярності. Отже, коли Пекін схоче пошкодити през. Ніксонові, він уневажнить його поїздки до Китаю, відповідно змалювавши своє уневажнення. Тим самим китайські комуністи можуть спробувати впливати на президентські вибори.

Якщо през. Ніксон таки поїде до Пекіну, в промові голови китайської делегації до ОН він дістав передсмак того, що його там чекає. Пригадаємо головні твердження промови:

1. В'єтнам. „ЗСА повинні негайно і без жадних передумов забрати свої війська і війська своїх союзників, щоб народи трьох країн, В'єтнаму, Ляосу і Камбоджі, знайшли розв'язку своїх проблем самостійно, без зовнішнього втручання”.

2. Корея. „...Китайський уряд і народ непохитно підтримують програму з восьми точок для мирного об'єднання батьківщини, висунену Північною Кореєю”.

3. Формоза. „Китайський народ рішений визволити Тайвань, і жадна сила на землі не зможе його спинити”.

4. Палестина. „Суть проблеми полягає в агресії ізраїльських сіоністів та їх підпомагачів-суперпотуг супроти палестинців та інших арабських народів. Ніхто не має права робити політичні маніпуляції поза плечима арабів і палестинців”.

5. Латинська Америка. „Китайський уряд і народ рішучо підтримують боротьбу, започатковану країнами Латинської Америки, щоб їх територіяльні води простягалися на 200 морських миль”. (Ю. С. Нюз енд Ворлд Ріпорт, 29 листопада 1971).

Не дивниця, що Дейвід Лоренс, як розумна людина, з огляду на таку промову ставить питання: „Дивно, як през. Ніксон може щось досягнути в Пекіні, якщо уряд Китаю дійсно думає стояти на становищі, зайнятому його головним делегатом в ОН”.

АВН на правильному шляху

Останні події могли б вказувати на те, що політика АВН зазнала поразки і показала неправильність підходу його проводу. Вже давніше чулися деякі голоси незадоволення політикою АВН, а тепер, коли Формозу викинули з ОН і її існування загрожене, ті голоси могли б відчувати певну сатисфакцію. Та вони на те не мають найменшої підстави, що ми старалися показати в нашій статті. Ніколи ж бо комунізм не був такий загрозливий, як тепер. Надії на війну між Москвою і Пекіном безпідставні, доки існує хоч одна капіталістична держава або доки вільний світ не огрясється з комуністичної гіпнози і не дасть комунізмові, а тим самим обом червоним імперіялізмам належну відсіч.

Від того, що наші переконання не мають успіху, вони не перестають бути правдивими. Так уже у нашому світі ведеться, що зло дуже часто буває сильніше від добра, і над добром часто тріумфус. Та від перемоги зло не перестає бути злом. Перед другою світовою війною комунізм був злий. Внаслідок війни його володіння значно поширилися, та це не змінило факту, що він є злий.

Те саме з комуністичним Китаєм, частиною комуністичного руху. Успіхи, які він сьогодні здобуває, не роблять його кращим, посилюють тільки його апетити, які хоче заспокоїти він не коштом свого соціалістичного сусіда-ведмеда, а коштом „капіталістичних акул”.

Тим то праця АВН в напрямі організації світового антикомуністичного фронту повинна не припинятися, а посилюватися. Може тепер народи розуміють, що боротьба проти комунізму це не є виключна справа ЗСА, але їх власна справа, кожного народу зокрема і всіх разом. Може тепер, коли Китай на терені ОН показав напрям свого походу, а СРСР показав свою мілітарну силу, народи розуміють потребу об'єднаного походу проти загрози комунізму для всього людства.

Хочемо вірити, що закляки і перестороги АВН не будуть хоч правдивими, та безуспішними, як колись правдивими, та безуспішними були перестороги Кассандри проти троянського коня.

СКЛАДАЙТЕ ДАТКИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА”!

В УКРАЇНІ АРЕШТУВАЛИ ЯРОСЛАВА ДОБОША З БЕЛЬГІЇ

(СПС). Як інформували міжнародні пресові агенції з Москви з 18 січня на підставі „Правди України” з 15 січня, в Україні арештували студента Лювєнського університету Ярослава Добоша під закидом „підривної антисоветської діяльності”. Бельгійська преса подала цю інформацію, а деякі журнали короткі коментарі та здогади. Фляманські газети ставлять собі питання, чи поїздка Я. Добоша не була пов'язана з фляманським студентським Комітетом Акції, який вислав своїх членів на демонстрації в Москві. Газети підкреслюють факт, що, хоч ідеться про бельгійського громадянина, советська влада не повідомила про це бельгійську амбасаду в Москві. Щойно на підставі інформацій пресових агенцій Міністерство Закордонних Справ Бельгії зажадало вияснень від своєї амбасаді в Москві.

СУДОВИЙ ПРОЦЕС НАД ГУЦУЛОМ МИКОЛОЮ СУПЕНЬКОМ

27 липня 1969 року відбувся суд у селі Верховина (Івано-Франківська область). Звинувачений був за ст. 187-3 КК УРСР (190-3 КК РСФСР) Микола Олексійович Супеньок, 1890 року народження, мешканець села Бистриці, неграмотний, колгоспник. „Обвинувачений в організації зборища людей в с. Бистриці з ціллю самочинного відкриття церкви 2 лютого 1969 р.” (Супеньок був членом Церковної Ради). Суд присудив Супеньока до 1 року позбавлення волі у виправно-трудовій таборі. Супеньок винним себе не визнав.

**

Від 7 до 14 серпня 1971 р. в Мордовському таборі переводив голодівку Юрій Вудка; мотив голодівки — заборона таборовою адміністрацією мати біблію.

**

21-23 серпня 1971 р. у Володимирській тюрмі провели голодівку Л. Квачевський, А. Родигін, В. Вудка, В. Шількрот. Голодівка була присвячена річниці наступу советських військ на Чехо-Словаччину (1968).

НЕВЖЕ Ж НІХТО НЕ ЗАПРОТЕСТУЄ?

Якийсь Клим Дмитрук з „Карпатської Русі”, органі Лемко-Союзу, що появляється в Йонкерсі, Н. Й., взяв на себе невдячне завдання популяризувати в Америці писання про УПА кагебівських авторів. Насичені люттю рядки його наклепницької статті п. н. „Що нам треба знати про ОУН і УПА...” з 30 січня ц. р. — типовий зразок советської антибандерівської пропаганди, якою заливають тепер Україну московські шовіністи та їхні малороси-коляборанти. Невже ж ніхто з лемків, читачів цього часопису не запротестує проти такого роду брехливої писанини?

Любов Коленська

„ЗВІЛЬНІТЬ УКРАЇНУ!”

(Рефлексії)

Стугонять друкарні, безупинно друкують, і на весь світ розходяться газети. Чорними літерами написано там, що на Україні нові репресії, що арештували Чорновола, Світличного, Дзюбу, Сверстюка й інших молодих українських людей, які понад власне життя цінять найбільшу чесноту в людині — любов до своєї батьківщини і до свободи...

Читають люди газети, шарпає ними біль і в безсиллі опускають вони руки, бо що тут можуть... Ідуть резолюції, відозви від організацій, церков, поміж американцями розсипаються летючки. І тоді наша молодь рішає: треба йти маніфестувати! ТУСМ і інші молодечі організації, ОУВФронт, церкви, парохіяльні школи, школи українознавства — всі вони рішають одною великою громадою маніфестувати в п'ятницю 28 січня. Розписують англомовні летючки, транспаренти, підготовляють програму, зброяться покищо в таку зброю, з якою можуть вийти...

Вечір, сніг — поволі порожніють вулиці Нью Йорку. І враз заїжджають автобуси і зупиняються під будинком Об'єднаних Націй. З автобусів виходять люди на білий, твердий сніг, вітаються, гомонять, тиснуть одне одному руки і стають тісно пліч-о-пліч. Спочатку творяться групи, тоді великі гурти, а там уже велика громада в сотні людей, старших, молоді, дітей, що бігають та підстрибують на холоді, і зовсім малих. Однією живою суцільністю, одним рухом, виразом обличчя, голосом включаються в тишу вечора. Коло роз'яснілого світлами будинку Об'єднаних Націй ходять люди і зливаються в один темний монумент. Нагадується ніч під Івана Маковея, як то гайдамаки збиралися ножи святити...

Неоподалік будинку — невеликий автобус із приклесними гаслами, а на них слова: „Звільніть Україну!” Звідтіля крізь гучномовець лунають заклики — вказівки до всіх, що перебувають з різних околиць, Ірвінгтону, Пассейку, Ньюарку, Йонкерсу, — куди йти, що робити. Час від часу очі людей звертаються на будинок ОН.

Горять світла високої будівлі і — мовчать. А хіба ж цього дня три групи студенток не дісталися туди в галерію, де розглядали проблеми оборони прав людини? Входили вони по черзі і домогалися від ОН захисту української людини, роздаючи летючки і побрязкуючи ланцюгами, які символізували заковану Україну.

Тепер з автобуса через гучномовець на площу падають слова-вказівки: забирати транспаренти і гуртуватися в похід. Запалюють свічі і обходять довкола Плазу Гаммершильда. У руках високо підносяться транспаренти з написами: „Свободу українським патріотам!”, „Москво, звільни Мороза, Чорновола, Дзюбу, Світличного, Сверстюка!”, „Україна для українців!”, „Гітлер живе в Москві”, „Ленін — творець колоніальної імперії ССРСР”, „Свободу Україні!”, „Волю Україні!” — „Коли? — негайно!”

Іде похід і скандує оті слова сильніше, дужче, з кожним кроком підноситься в небо могутній виклик. Гасить морозяний вітер свічі, і тоді люди підходять одне до одного і з усмішкою запалюють полум'я від полум'я — і свічі знов горять.

Спереду походу маршують юнаки з національним прапором України і американським прапором свободи. Б'ють приглушено в барабани, а позаду них четверо молодих несуть вкрити чорним домовину.

Далі жалобний похід відкривають 55 хористок з „Євшан-Зілля” із заgrimованими на біло обличчями на знак жалоби. Їх веде їхній диригент, що почорнив своє обличчя теж на знак смутку. А вже поза ними організації старших і молоді. Старших цим разом — меншість.

З гучномовця від автобуса лунають слова, їх підхоплюють люди, скандують. Слова — англійською мовою, так що прохожі і численна поліція їх добре розуміють. Холод великий надворі, але бажання заманіфестувати свою підтримку патріотам в Україні, дружня громадськість і об'єднання всіх організацій, всього

українського збору не дає холодіві протиснутись.

Обійшовши багато разів довкруги площу, похід пристає на заклик керівника демонстрантів. Починається програма маніфестації. Промовці, ламають крижане повітря, протестують і погрожують. Виступають представник ЦК АБН Слава Стецько, пастор Володимир Боровський, о. Христофор з церкви св. Юра в Нью Йорку, голова Управи СУСТА Іня Гікава, о. митрат д-р В. Кушнір. Лунають слова Владики Метислава: „Ми зібралися біля ОН, щоб висловити свій біль і жаль до установи, яка торгує людьми! Ми зібралися, щоб голос нашого болю почули чесні люди в усьому світі і там, на Україні”. Пані Марія Душник і один із студентів дають інтерв'ю для телевізії.

Співає хор і знову рушив народ довкруги Плази Гаммершильда. Студентська молодь, сумівці, пластуни роздають листівки прохожим, часами пояснюючи їм нашвидку, що написано в тексті. Довкруги крутиться поліція на конях і пішки, готова кожної хвилини кинутися і, як треба, розігнати. Але не потрібно. З автобуса лунають заклики додержуватися порядку.

Понад тридцятьеро дітей ставлять в коло транспаренти з вимогами звільнити заарештованих в Україні, а перед ними вставлені в сніг свічечки. Вони затуляють їх руками, щоб не гасли, а пломеніли. І моляться. А потім скандують обома мовами — українською і англійською: „Хочемо свободи для України!”, „Звільніть Мороза!” Їхні транспаренти невеликі, та й вони невеликі.

Від автобуса приходять через гучномовець заклик переформуватися і ставитися в колони. Люди шикуються. І виходить двотисячна колона. Ідуть по 1-ій Евню до 67 вул. в напрямку советського представництва. Знову під глухі удари барабанів, спів хору „Євшан-Зілля” — горять свічки, високо вгору зносяться транспаренти у чорне і німе, ніби мертво, небо...

Зупиняються прохожі, стають авта і з них простягаються руки за листівками. Відкриваються вікна кам'яниць, люди виходять на балькони, деякі прилучуються до демонстрантів, чути оплески. А тут же поруч увесь час кінна поліція напготові. Але ніхто не збирається бігти, хоча у душах бажання прорватися під со-

ветську амбасаду. З ресторанів, крізь шиби, обвішані гірляндами квітів, виглядають люди. Демонстранти сповільнюють крок, щоб дати їм змогу прочитати написи на транспарентах. Звідтіля усміхаються, а деякі приязно махають руками.

У поході й зовсім малесенькі діти. Поміж батьками, вчепившись за їх руки, маршує одне з таких малих. І звідкіля в нього сила, і що ж воно бачить, хіба ноги маршуючих.

Часами похід пристає, загуто набиваються люди, а тоді з нетерпеливістю рушає далі. Повзхідник пробігають молоді хлопці — вони пильнують походу і передають вголос кличі. Входять попід міст, і там великим відгомонам з тисячі грудей несеться вимога-крик: „Звільніть Мороза!” Цей крик ширяє під мостом, виходить з-під нього і розноситься далеко, спонтанно і могутньо, ніби голос казкового велетня...

Біля 66-ої вулиці кінна поліція ставить бар'єри-заборолу, і вже далі нікуди йти. Тут же озброєні поліцаї з гумовими палицями в руках — сотні поліцаїв. Вони просять демонстрантів повернути на 66-ту. Колона проходить аж до Парк Евеню і там усі згромаджуються у довгому бльоці посеред кам'яниць. Студенти вискакують на підвищення і підпалюють три советські прапори під радісні вигуки народу. Сяють світла телевізійних апаратів. І знову всі маршують туди й назад, наче замкнені в тісній клітці, щоб принаймні з цього місця дати вияв свого обурення проти злодіянь московських шовіністів.

Дванадцять студентів ідуть на 67-му вулицю і там співають національний гімн. Поза щільно заслоненими вікнами метушаться якісь тіні. Амбасада не спить, а що як ворожі націоналісти вдеруться і відплатяться бодай частинно?... Два студенти — Аскольд Лозинський і А. Лозинський — підходять ближче. У двері представництва ССРСР стукає поліцаї і когось викликає. Але ніхто не відповідає. Тоді один із студентів кладе перед дверима проклямації. В будинку причаїлися, мов щурі...

На вулиці ще співають гимни і розходяться із терпкою гіркістю, що й цим разом не допустили їх ближче. Прощаються словами: „До побачення на маніфестації у Вашингтоні 13 лютого”.

Ще того самого дня студенти вспівають прибути до Медісон Сквер Гарден, де саме перебував советський поет-пропагандист Євтушенко. Вони роздають листочки. Одна з них з особливою „присвятою“ і з відображенням Євтушенка-гіпократа, що обороняє В'єтконг, але байдужий на злочини Москви.

І може сказати хтось, яка користь із тих маніфестацій, чого ми їх влаштуємо?

Маніфестацію біля Об'єднаних Націй, а пізніше поблизу советської амбасади українці організували, щоб проявити своє завжди те саме національно-духове обличчя, відданість і лояльність своїм братам поза океаном. І якраз цій демонстрації ніхто інший, тільки молодь, а передусім туснівська, надала силу, велике значення і духове забарвлення.

Маніфестації стають живчиком посилення національного росту і дозрівання молоді. Вони не дають спокою советам. Прихід студентів сколихнув і поетом Євтушенком, хоч як він старався не показувати цього назовні. Ці ж самі маніфестації підкріплюють на силі і дають надію заарештованим, що ми тут, на еміграції, разом з ними, включаємося в боротьбу, стараємося вибороти права для нашого поневоленого народу.

Прибувши на американську землю, спершу ми мусли засвоювати англійську мову, боротися за існування, старалися виростити й виховати якраз своїх дітей на українських людей. Нам вдалося досить, решту доконали події на Україні: вони додали нашій молоді нової цілющої сили. І тепер наша молодь — це вже зовсім нова верства української спільноти, уже в неї твердий ґрунт під ногами. Вона тут кінчатиме школи і з неї викристалізується нова еліта. Певно, вона буде дещо інша, як ми, вона вже інша, але в основному — духовно-ідеологічному значенні така сама, як ми. Вона виростає у більш реалістичному світі, може у неї немає такого романтизму і романтичного забарвлення, як у нас, але саме тому вона може стати сильнішою і дійовішою. Перед нею відкриватимуться пости державних мужів, хто-зна чи не керівні позиції — і вона зможе диктувати світові нову політичну ідеологію, нову і свою власну. Дивлячись на її спонтанну реакцію на останні події в Україні

— бачимо, що вона бере їх близько до свого серця, і можна сподіватись, що колись вестиме твердими й вмілими руками політичні справи в користь визволення України.

О С Т О Р О Г А

Головна Рада Українських Організацій в Бельгії (ГРУОБ) у зв'язку з промовами советського архієпископа Нікодима з нагоди Міжнародної Конференції миру й європейської безпеки стверджує:

1. Треба бути крайньо безсоромною людиною, щоб всупереч правді твердити, що ієрархія Української Католицької Церкви в Україні під час війни колаборувала з нацистами.

Факти і документи доказують, що українські єпископи були з народом, який стояв у боротьбі проти нацистського окупанта. Проголошення відновлення української державності у Львові 30.VI.41 проти волі III Райху знайшло благословення збоку католицької і православної українських ієрархій. Українських священників не бракувало в німецьких концтаборах.

2. Ліквідація УКЦ з її 6-ма мільйонами вірних відбулася на вимогу московського патріарха після виварення цілої ієрархії (10 єпископів з митрополитом на чолі) і численного духівництва та вірних.

3. Твердження Нікодима, що включення УКЦ в лоно Московської Православної Церкви в 1946 р. відбулось на жадання духівництва і вірних УКЦ є безсоромною брехнею.

Цей так званий собор був накинутий советською владою і ні один єпископ не підписався під актом відірвання УКЦ від Апостольської Столиці, воліючи смерть, як зраду. Єдиний, хто пережив цю жахливу екстермінацію української ієрархії, є Верховний Архієпископ, Кардинал Йосиф Сліпий. Така сама доля стрінула 15 років раніше Українську Автокефальну Православну Церкву, у висліді чого загинуло біля 40 єпископів і десятки тисяч духівництва та вірних.

4. Під цю пору в советських тюрмах перебувають тисячі осіб, ув'язнених за віру, між ними і підпільно висвячений архієпископ Василь Величковський, засуджений у 1970 р. на 3 роки тюрми, після відбутого ще в попередні роки довголітнього ув'язнення.

Чи не прибув на Захід архієпископ Нікодим для того, щоб заглушити крик оборонців української культури проти русифікації в Україні, яких виварено на початку цього року?

Ми остерігаємо людей доброї волі і уряди вільних держав перед миром у гробах, майстрами якого є московські імперіялісти.

ПОШИРЮЙТЕ ВІСНИК!

Роман Драган

СПІЗНЕНІ НАПАСТІ

(Закінчення)

Емоції, розум, воля

В свою чергу ми хочемо розглянути проблему емоційності, бо на цьому конику кермує проти націоналізму Лисяк-Рудницький. Емоційність, як явище фізіологічне, має точно визначене місце в фізіології нашого тіла і її перескочити неможливо. Без емоцій нема дії, нема творчості. Наша активність абсорбується в процесі фізичні, хемічні й фізіологічні і свобода нашої свідомості й розуму не завжди необмежені, як цього хотів би Рудницький. В емоційних проявах нашої психіки діють часто несвідомі іраціональні чинники і ця інтервенція підсвідомих сил не доходить до нашої свідомості.

Емоційне життя пов'язане зі задоволенням чи незадоволенням наших потреб, з комплексом меншовартості, з нерівностями нашої особистості і з потребою самоствердження. Навіть індустріальна революція, як консеквенція розуму, підшита глибокими емоціями. Первісна людина починала від емоцій, розум розвинувся щойно з бігом еонів. Щоб зрозуміти, де поставити емоції, мусимо бодай побіжно розглянути дію людської фізіології. К. Вокер у книжці „Людська фізіологія” доказує, що з емоційним життям якнайтісніше пов'язаний таламус, а під ним фтиза. Тут завершується подружжя розуму й тіла. В цьому подружжі, або спілці, відбувається безнастанний рух вражень і почувань в сторону хребта та його завершення мозку і наказів чи постанов та проявів волі в протилежному напрямі. Від цієї співдії залежить кожна функція нашого тіла, інтегрована гормонами через цілу нервову систему. Навіть система травлення залежить від наших нервів, як це доказали експерименти Павлова.

Мозок складається з різних відділів, і один із них контрольне почування та дає їхню інтерпретацію, але й без почувань та вражень не може бути ніякого думання, бо навіть скарб пам'яті вимагає якогось поштовху, щоб ожити. Мозочок, або серебелюм, контролює всі наші 12 більйонів нейронів різної служби дорогою перцепцій, емоцій, потрібних для викликання волі й так важливого учіння. В. Волтер у книжці „Живий мозок” наглядно доказує, як, починаючи від Декартової дуалістичної теорії, розвивалась наука про електрофізіологію і зустріч розуму з матерією у фтизі, або пітуїтарній залозі, що є центром або штабом ендокринної системи.

Гормон по-грецьки означає „хвилювати”. Йх у багатьох видах продукують залози, і вони дійсно хвилюють або збільшують функційність наших органів. Коли ми одержимо, наприклад, якісь новини або хочемо чогось довершити, адренали підіймають тиснення крові й телефонуєть з помічником нервів до фтизи. Ця остання посилає вістку до мозку, а цей зворотною поштою

посилає рішення до фтизи. Тоді фтиза, як штаб дії, висилає адрено-кортико-трофічні гормони до відповідної залози нашої ендокринної системи, а ця, як ось адренали, дві залози нашої підгрудної клітки, збільшують продукцію гормонів і таким чином підіймають тиснення крові й почуття волі. Отже, вирішує мозок, збуджений гормонами, а виконує рішення воля, або знову такі гормони. Без гормонів ми були б безсилі. Вони будять мозок, переносять накази, інтегрують, але й заспокоюють, коли треба. Швидкість дії гормонів 400 футів на секунду. Докладні досліди про цю чародійну дію перевів проф. Селі з Оттавського університету в 1969 р. Раніше ті речі були тільки здогадні або й незнані.

Дія нашого мозку хемічна й електрична. Гормони різних залоз можуть бути у війні — тоді ми хворіємо. Причина хвороби — відсутність інтеграції, бо котрась залоза вийшла з бігу. Замала продукція, наприклад, тестостерону може викликати надмірну вразливість, гнів, зменшення умової сили і т. д. Шкідливі впливи або якась зміна зовнішнього середовища впливають на дію гормонів, отже й наших почувань. Це могло статися з Рудницьким, коли він дуже емоційно вилаяв націоналістів, а ділити людей на більш або менш емоційних в зв'язку з їхніми політичними чи філософічними переконаннями є абсурдом. В кожній категорії людей знайдуться більш або менш емоційні типи. Ставити ж розум відірвано від емоцій теж неможливо, бо людина, разом із думанням і переживанням, це одна цілість. Праця і продукція ендокринів дуже впливають на темперамент, і це в однаковій мірі відноситься і до „інтелектуалів”.

Як бачимо з цієї коротенької схеми, яку можна знайти майже в кожному підручнику фізіології, емоції — це дія гормонів у співпраці з мозком. Мабуть, не випадково фтиза знаходиться тут же під мозком. Адреналіна викликає емоції, і щойно тоді мозок вирішує, чи боротись, чи втікати. Серце швидше й сильніше б'ється, а з печінки виділюється додатковий цукор для потрібної енергії. Це — підготовка до зусилля. Емоції алярмують, і щойно тоді діє мозок, а не навпаки. Хоч сама дія мозку ще не зовсім досліджена, бож це дуже скомплікований компютор. Коли ж емоції збуджені за скоро і нелегко здавлені або поставлені під контролю, то це стається тоді, коли мозок перевтомлений або перевантажений тироксиною. Є ще й інстинкти. Але симпатія й оборона, яка підпорядковує собі цілу серію почувань, це не інстинкти, а дороги, якими маніфестується в людей потреби розвитку й контакту. Так каже Де Гріф у книжці „Інстинкти оборони й симпатії”.

Отже, наша поведінка пов'язана цілком з нервами й ендокринами, а ці в свою чергу з мозком. Але не забуваймо, що нерви це тільки телефонічні проводи,

які переносять вістки й накази. Мозок мусить одержати відповідний імпульс, щоб породити думку. Про це пише А. Барнет у книжці „Людська порода”. Співпраця почувань і умового рефлексу спостерігається виразно в піяніста, який грає з нот — розум пізнає ноти, але їх виконують пальці під наказом емоцій і волі. Мозок реагує готовими концептами пам'яті і тільки бажання, або голод, нової відповіді під поштовхом емоцій і волі родить нові думки і нові накази. В українських націоналістів цей скок від примітивізму до боротьби за вищі ідеали, за свою гідність, за правду мусів викликати сильні емоції широкого діапазону. Але це були шляхетні емоції, які розворушували й поглиблювали думку. Отже, мотиви-емоції-розум-воля — це дорога.

Глибина психологія звалила з підвищення людини Ренесансу, раціоналіста, ідола розуму й інтелекту. Психолог Юнг дає синтезу свідомого й несвідомого первня. Юнг і Вебер це вчителі Рудницького, але їх він як слід не зрозумів. Вони ж сказали, що наука не може визначати цілей людського життя. Фройд заговорив про „ерос” і „лібідо”, а Адлер — про „волю до могутності”, як динамічні сили психічного життя. Жак де Лякреталь зайшов так далеко, що сказав: „Кожна людина це божевільний, який сам себе береже”. Але український націоналіст бачить волю, як почуття вийти з гіршого положення в краще, і якоїсь системи „волюнтаризму” ніколи не було, хоч того так дуже хотіли б Рудницькі і йому подібні.

Психологічний процес свідомості проходить через знання, чуття і волю. Знання є підставовим, воно допомагає нам розуміти себе й світ і контролювати нашу дію. Інтелект, подібно як і емоції, вроджені — знання здобуте. Воля — це психологічний динамізм, який переходить трансформацію в людській свідомості і стає вихідним пунктом самовизначення особовості. В людини наснаженої творчою волею і шляхетними бажаннями служити суспільству та нації появляється спонтанна сила, яка має всі завдатки інтеграції і здорового напрямку. Американець Роджерс каже: „Ця здібність людини відкрити нове значення в силах, які його наснажують, і в минулому, яке його контролювало, і здібність змінити свідомо його поведінку в світлі цього нового значення, має глибокий вплив на наше думання, досі вповні не реалізоване”.

Отже, ще раз — тіло разом із нашими чуттями, емоції, ум, воля і дух, над усім дух. Живучість нації породжує нового типу людину сильної волі й героїчного духа. Це закон політичної дії. Як ми будемо контролювати думку без волі? Коли думка часто веде до лиха, до упадку, до хвороби, навіть до злочину. Ось наглядний приклад — розумові догми марксизму. Новий тип міцної людини виростає тільки в контакт з іншими, в спільній дії. Людина мусить знайти своє місце в групі, в суспільстві й там ділитись усім добром і злом. Коли інтелект концентрується на собі самому, то це збочення. Життя багатіє, коли ми в контакт з іншими, коли ми активно відкриті для них і дружньо сприймаємо їх участь. Виправдання себе як члена збіроти з відповідною традицією етичних вартостей веде до скон-

денсованої творчої сили волі. На нижчому рівні суспільства одиниця вважає себе визволеною і щасливою, коли приймає вищі стандарти дії.

У світі ми позбуваємося до деякої міри нашої популярної расової характеристики, що створилась у специфічних обставинах минулого. В цьому допомагає нам велична революція духа слідами творчого й героїчного націоналізму. Великою мірою причинився до цього наш визначний публіцист Дм. Донцов, про якого будемо писати в наступному розділі, бо й на нього посипалися громи І. Л. Рудницького. Сьогодні ми на зворотному пункті історії. П'єр Теяр де Шарден каже: „В кожному епоху людина почуває себе на зворотному пункті історії”. І дійсно, готовим до нових завдань треба завжди бути. В нашому нескоординованому положенні, однак, багато невротичних ускладнень, перевразливлень і розгублень. Одні шукають себе, інші втікають від ускладнень, а до цього додається фундаментальний хаос нашої цивілізації. Невиліковна невроза чужини й невіра в прогрес вимагають волі й подвигу. Як лік на невроту мусить бути дуже обережна критика. Зовсім недоцільно шукати катарзису в жовчевих атаках невидних ворогів, як це робить І. Л.-Рудницький.

Й. Ляйтгавзер у книжці „Незнає „я” каже: „Незнає „я” завжди шукає рівноваги”. Бути сводомою особистістю, паном себе самого без волі неможливо. Воля здержує непотрібні й надмірні емоції, і без волі людина як віз без коліс. Вітальні й підставові потреби ведуть до емоційних напружень і емоції ведуть часто до агресивності. Але агресивність це не потреба, а конечність культурних, суспільних, ідейних і національних вартостей. Думання перекладає дійсність в площину внутрішньої дії. І адаптація якоїсь концепції життя, філософії, культури, ідеології, релігії — дає зміст існуванню.

Людська душа відкривається до світу, поза органічними враженнями не піддає себе біологічній дійсності і створює нові форми й дороги людської самореалізації. Актуалізація потенціальностей сприяє реалізації вартостей. І тут емоції це необхідний компонент людського розвитку. Не емоційні комплекси, бо ті поневолюють розум. Стюарт Мейсон у книжці „Здоров'я і гормони” каже: „Ціла людина це щось багато більше, як сума його різних структур і механізмів”. Інтегральність мусить бути анатомічна, хемічна і психічна. Гомеостаза — це співпраця всіх органів. Ми багато знаємо сьогодні про мозок, про нерви, про емоції, щоб належно упорядкувати наші людські відносини, розуміння людини, нас самих і передбачити дорогу в майбутнє.

Не теоретик, а публіцист

Був час, коли Дм. Донцов мав непереможний вплив на молоде покоління. В затхлій атмосфері польського угодовства і большевицького терору в Україні роки після Великої Української Революції 1918 р. вимагали сильного духа, ударних і цілеспрямованих ідей в боротьбі за українську державність. І той дух з'явився. Він заговорив мовою полум'яного публіциста і ерудита,

якої досі ніхто не чув. Як заворожена, читала молодь його статті і книжки. Інші лаяли — це ті з опортуністичного табору. Знайшлися такі, які лаяли безцеремонно й арогантно. До таких ще й сьогодні, як же спізнено, належить і І. Л.-Рудницький.

Про величезні заслуги Дм. Донцова ми скажемо пізніше. А покищо перейдімо через усю цю лайку, не втікаючи від неї і не промовчуючи її. Хай читач сам збагне, де правда і чи правильно поступає Рудницький в той час, коли історія сама вимагає спокійної переоцінки пройденого етапу для дальшої дороги і перспектив нашої визвольної дії. Донцов ще живе в тіні цілої серії своїх книжок, які читалися в день появи одним душком приятелями й ворогами. Він буде жити завжди, бо культурний нарід не закопує безслідно свої великі уми, які б вони контрверсійні не були, як це робить тропічною зливою інвектив Рудницький.

„У нього (Донцова) затерта різниця між свідомо й несвідомо обумовленими проявами психічної енергії“. „Він любить у драматичних, навіть мелодраматичних ефектах. „Людина уготовлює себе з уявною роллю, маска заступає живе обличчя, думання відривається від контакту з дійсністю“. В Донцова „безкритичне вихвалювання фашизму й гітлеризму та пропаганда іраціоналізму, антиінтелектуалізму й волюнтаризму“. „Взаємодія між Донцовим та націоналістичним рухом була глибока та в рівній мірі фатальна для обох сторін“. Ось таке словництво наукової інтерпретації Рудницького. В дальшому Донцов „фанатичний“, його „аргументація свавільна з виразними рисами параноїчними“. „Він повірив у своє пророче покликання“. „Приклад інтелектуальної безвідповідальності“. В нього „жадоба влади“ і „промощування шляхів до загального здичавіння суспільного життя“. Це „могло сприяти виникненню секти танцювальних дервішів“. Як бачимо, всі ці квітчасті фрази не можна вважати аргументами, бо аргументи треба науково і спокійно пояснювати, аналізуючи причини.

Але пригляньмося думкам Рудницького про волю, про яку, як психологічне явище, я писав уже в попередньому розділі.

Зазначимо тільки, що якогось „волюнтаризму“ як системи Донцов ніколи не проповідував. Це — вигадка Рудницького і йому подібних. Вони бачать горобця, а думають про ціле стадо гайвороння. „В основі донцовської концепції волюнтаризму лежить засадниче нерозуміння феномену волі“. „Психічна дія обумовлена несвідомими мотивами, не є вольовим актом“. З останнього внеску можна припускати, що мотиви Донцова були несвідомими. Порівнюючи Донцова до „наркомана“, він пише: „як приклад вольовості чистий рефлекс бойового півня“. Донцов уміє „розпалювати до білого емотивністг“ та плекати „новий національний ерос“. „Суттю донцовського розуміння вольовості є непогамована емоційність — воля до життя, без санкції, без оправдання, без умотивування“. „Феномен волі завжди включає елемент раціональної рефлексії, морального рішення, вільного вибору між альтернативами“. Цього останнього саме й бракує Рудницькому.

Оці зразки стилю Рудницького кинуть світло на вартість його полеміки проти велетня, який мав вирішальний вплив на духове наставлення двох поколінь тоді, коли появлялась його книжка за книжкою, безліч статей, коли він читав доповіді й редагував журнал. Повнокровний стиль відважного й бойового мислителя відзначався вітальністю й вірністю своїм принципам. Це він у „Підставах нашої політики“ розкрив правдиве обличчя большевизму, називаючи його втіленням московського духа. Царат і советчина це те саме. Донцов навчив нас не вірити москалеві й не дати себе заворожити гарними словами, як це сталося з деякими нашими політичними лідерами на згубу нашого визволення.

Донцов протиставив Росії Європу, ОУН, Київ. Ту Європу, яку ненавиділи Ленін, Бакунін, Герцен, Достоевський, Пушкін, Горький. Леонтєв говорив: „Росія має дати світові нову культуру“ — і дала в формі гвалту, геноциду, руїни, нищення цедков, культури, мови й духовості. Тютчев говорив: „Над руїнами Заходу підноситься ще більша Росія“. І це діється сьогодні, це хіба сліпий не бачить. Імперії розвалились, бо їхній імперіалізм не дорівнює диявольському месіанізмові Москви. Донцов тут виявив себе пророком, але цього деякі наші інтелектуали ще й досі не зрозуміли.

Виволення з ярма це висока ціль, це центральне завдання поневоленого народу. Донцов не переставав ніколи закликає до негайної і безпосередньої дії разом із іншими поневоленими народами і з тими всіми, що за поділ московської імперії. Він оригінальний і сміливий мислитель, який не заперечує старих вартостей, а виходить від них на нові дороги. Донцовську силу аргументу називає дехто „ненавистю“, але він вивів нас із сліпого кута політичного примітивізму й розгубленості. Прекрасний промовець і публіцист у молоді збудив відвагу, дисципліну й почуття гідності. В той час, коли націоналізм називали з острахом „зоологічним“, він серед сірої буденщини викликав культ індивідуалізму й самобутності. Самобутність України в протиставленні до Москви, новий тип української людини й конечність витворення провідної верстви, як вимога боротьби за державу, бо без відданої провідної верстви все стоїть на місці. Порядкувальна сила це завжди вибрана меншість.

Донцов вимагав гієрархії суспільства і вартостей, бо без цього будь-яка прогресивна дія немислима. Але впарі з тим він вимагав шляхетности, мудрости й відваги. Леся Українка в його книжці „Поетка українського ресорджименту“ прозвучала для нас новими нотками:

О, сором мовчки гинути й страждати,
Як маш у руках хоч заржавілий меч.
Ні, краще ворогу на одсіч дати,
Та так, щоб голова злетіла з плеч.

Сама думка, без відваги й рішучости, безплідна. Фізичне життя попереджає метафізика, і нічого тут облудного немає. Донцов щирий і відкритий. Але він глибоко переживав спільну кризу й невпинно шукав дороги виходу. Неслушно закидається Донцову голий „ерос“,

без розуму, без науки. Як вчитися, коли не збуджена туга за вченням, коли, як нетля до чужого світла, відлітає рідний інтелект. Зрозуміле теж обурення на його політичну сатиру. Робесп'єр сказав колись: „Не можна зробити яєшні, не розбивши яєць”.

Донцов добре бачив, куди прямує доба та які її вимоги — це в годину небезпеки дбати за націю, а не за класу. І тут він розвінчав соціалістів, дуже популярних у нашому старому світі. Він рішуче виступив проти автономістів, федералістів і поплентачів Москви, і в цьому його велика заслуга. Йому незаслужено закидають германофільство, бо він був за здорові і творчі ідеї Заходу. Європеїзм Донцова це не оборона капіталізму, не сліпе наслідування Заходу, а орієнтація на те, що найкраще. Основна база — це рідне. Треба збудити приспану волю й надхнути власним ідеалом західні форми культури. Не гонитва за чужою новизною в мистецтві й культурі, а своє. Велике мистецтво виростає тільки в боротьбі за великі ідеали. Нація в цьому має свою власну тематику і власні засоби.

У переоцінці історії Донцов намагався воскресити той тип предка, що любив свободне життя й боровся за нього. Були вже такі серед нас, які вірили в слова О. Назарука: „Запоріжжя то було руйницьке гніздо розбишацтва”. Вірили Винниченкові, який казав, що „лучше советська Україна, як самостійна несоціалістична”. За те й не любили Донцова, бо він був проти соціалізму і його нівеляції, але ніколи проти соціальної справедливості. Чи Донцов аморальний? Чи боротьба з москалями, які нас винищують, є аморальною? Чи зламання Переяславської присяги є аморальним? Скільки разів ворог зламав присягу? Чи маємо йти голірuch проти бандитів, бо вбивати невільно? Правда здобувається силою. Перед нами альтернатива — мораль рабів чи мораль борців. Треба бути глибоко етичною людиною, щоб бути справжнім борцем за правду. В цьому нема ніякого протиріччя. Моральне відродження й нові здорові ідеологічні принципи питомі Донцову.

Донцову, як приватній людині, вільно було захоплюватися Англією, її демократією, свободою і аристократизмом. Він був проти наших демократів, бо були слухаві й опортуністичні, бо йшли на руку хитрих махінацій ворога. Здоровий демократизм і здорова критична маса не були чимсь негативним. Донцов засуджує Драгоманова не як людину, а як політичного ідеолога, космополіта, інтернаціоналіста й москвофіла. Драгоманов кпить: „Сорочинці теж могли б бути окремою державою”, „Кобзар це річ уже пережита”. Драгоманов скеровує українську стихію в російське річище і Переяславський договір називає „актом логічним”. Чи ж можемо ми на таке погодитись? Поступ — це боротьба, а не плебейський дух, політика принципова, а не опортуністична, психічне переродження, а не старий смітник — це те, чого ми навчилися, слава Богу, від Донцова.

Пригадаймо собі, як кпив з Донцова Мих. Рудницький тоді, коли Донцов намагався показати, як має виглядати наша література, щоб виконати своє завдання. Це ж Донцов показав нам Шевченка і ще декого в но-

вому, величному світлі, в новій, героїчній розцінці, як ми це бачимо сьогодні. Донцов шукає твердої людини, яка знає, чого хоче й де стоїть. Для українського націоналізму це новий українець. З новими ідеями приходять нові люди. Чи Шаповали, Мазепи, Винниченки це нові люди? Вони засуджують Шевченка, Лесю і всіх „шовіністів”. До нових людей перейшли Теліга, Ольжич, перейшло ціле покоління, якому відкрилося небо відродження, що його нищать Лисяки-Рудницькі. Це ж бо О. Теліга писала:

Усе — лиш не це! Не ці спокійні дні,
Де всі слова у барвах однакових,
Думки — мов нероздмухані вогні,
Бажання — в запорошених оковах.

Без тих нових людей, що діяли в творчості й політиці, ми не мали б УПА, яка записалась золотими літерами в нашу визвольну історію. Це вони, наші завітні воїни, співали:

Зродились ми великої години
З пожеж війни і полум'я вогнів.
Плекав нас біль по втраті України,
Кормив нас гніт і гнів на ворогів!

Переломовим твором у нашому політичному думанні був „Націоналізм” Донцова, твір, якого в нас ніколи досі не було. Нація, як природня і повновартісна одиниця, виростає в потенції волі всього народу. Власні цілі вимагають консеквенції чину. Любов до батьківщини це не шовінізм. Федералізм та інтернаціоналізм — це колюди на дорозі до самовизначення. Ліричне скитління і провансальство це не атмосфера росту. Наша доля в наших руках. Донцов оживляє мертву теорію нації палкими словами і порівняннями, прорубує дорогу крізь джунглі пасивізму й назадняцтва. Він бореться з патологічними явищами минулого, спрямовуючи активізм на шлях революції.

Минуле — це учитель, і залишитись на старих позиціях, навіть після страшної катастрофи, незрозуміло і трагічно. Ми ж не воскові фігури в паноптикумі. Еволюція і рація ведуть до бездушного інтелектуалізму. Всяке знання без волі мертве. Історія — це боротьба ідей, а братерство народів порожні слова. Замало знати, треба хотіти. Ось такі були в коротких словах міркування Донцова. Але люди старої школи, що звикли до мрійництва, сателітності і пристосування ненавиділи Донцова, ненавиділи підпілля, як консеквенцію його ідей, обмовляли УПА, коли вона була в своїй героїчній дії і довгі роки після того. Мабуть, що такого роду конфлікт є необхідністю в кожному прогресивнім суспільстві, бо де дрова рубають, там тріски летять.

В атмосфері трагічної поразки 1918-20 років виростала постать Донцова, політичного борця за нове завтра, за переродження українця. Відсутність віри, волі й посвяти, почуття нижчої раси, духових рабів не сприяли його палким памфлетам. Панейко писав: „Ідея української суверенності є шкідливою для загалу українського племені”. Держава непотрібна, бо це зобов'язує. Зовсім подібно до Драгоманова. Чи цілі Дон-

цова були іраціональні? ОУН б'ється за вічні правди, а без волі й без боротьби інтелект мертвий. Свобода сама не дається. „Тайною свободи є відвага” — сказав Перікл. Царство Боже в душі людини, а спільна воля, спільна ідея ведуть до цілі. Тогочасним політикам Донцов протиставив містику нації, прямуючи до основного — до визволення.

Епоха націоналізму і політичного героїзму без Донцова немислима. Всіми своїми численними писаннями він відкидає застарілі поняття гуманізму, а голосить активізм. „Гуманізм, — каже д-р М. Гоца, — це не деклярація, лише особиста культура одиниці”. В основному й загальному вплив Донцова був дуже позитивний і дав залпоруку дальшого конструктивного розвитку української націоналістичної думки. Теорія українського націоналізму ще не завершена, бо завершення було б початком його кінця. Вона далі розвивається й перевіряється в несприятливих обставинах, тісно пов'язана з положенням і вимогами нашого народу.

Куди веде безідейність

В сучасну епоху тотального наступу московського імперіялізму на український нарід і заразливої коєкзистенції на Заході треба нам міцних та ідейних характерів, які були б прикладом молодій генерації на чужині, бо вона шукає себе в чужому оточенні. Однобічна орієнтація на голій розум не тільки дезорієнтує, але й денаціоналізує. Український націоналізм став зворотним етапом у нашій історії. Політична нейтральність веде до комплектно́ї неспроможности власної перспективної дії, веде до розгублення нас у світі, як камінчиків у морі.

Брутальна дійсність вимагає шукати нові ідеї, нові обрії, створювати візію завтрашнього дня і всього майбутнього нашої нації. Мусимо основно пізнати причини нашої невдачі й передбачати, чим скінчиться сучасна епоха. Ми мусимо на все бути готові. Поневолені народи домагаються своїх прав, і світ мусить нас почути, коли самі будемо знати, чого хочемо. В світі загально-недовір'я і підозри чи ж і між нами маємо недовіряти один одному? Або й кидати плахту ненависти один одному на голови? В різних поглядах ми маємо право бути зрізничкованими, але в основному, в постуляті визволення, мусимо бути монолітом. Це те, чого хоче український націоналізм.

Комунізм, соціалізм, лібералізм, масонерія, циркова акробатика ОН, ця вся божевільна каруселя не для нас. Ми маємо свою правду, і для неї треба жити. Чуже вивчати необхідно, навіть власні традиції треба перевіряти, добирати. Але чужі доктрини, а також доктрину голого розуму треба перетоплювати в рідному горні, бо ми є самостійна й динамічна ідентичність. Цілі тисячоліття вироцували нашу національну свідомість не на те, щоб її зараз загубити. А наші права не є відмінні від прав інших народів і людей. Але для здобуття цих прав першою передумовою є здобуття національної незалежности, до якої треба прагнути всіми силами, а не втікати від політики, від боротьби, яка без емоційности і волі не обійдеться.

Чому большевики нападають власне на ОУН? Бо рух цей за природними законами росту нації виріс до розмірів всенароднього визвольного руху. Український націоналізм це українська нація, а не та чи інша партія. Конфлікт Київ-Москва охоплює весь світ, бо він втілює в собі основний конфлікт цілої людської цивілізації сучасного світу. Боротьба з Москвою це наше історичне призначення, і зброю скласти нам не вільно. Колочки завжди знайдуться на дорозі, і коли рудницькі вибрали собі таку роль, то це їхня справа. Нас большевики називають бандитами, що ж, собака гавкає, бо інакше не вміє. Лайкою прикривають вони свої злочини. Рудницького вони ніколи так не назвуть. „Загрозливі ознаки психологічного відчуження”, — пише Рудницький. У кого? Чи не в Рудницького? У нас не слухали Міхновського, який в слушний момент вимагав зброї. А сьогодні маємо слухати Рудницького, який старається вирвати нам зброю з рук.

Бо націоналізм це зброя проти ворога і проти власних назадників, опортуністів та асиміляторів. Філософії „сиди і нічогосінько не жди”, чи звирячого інстинкту самозбереження, ніяк не вистачає. Інстинкт зберігав цілі сторіччя, але нації не будував. Сьогодні ми ступили на творчу дорогу активізму, а не на дорогу безнадійного вичікування чиеїсь ласки. З дороги духового й морального відродження, в якому допоміг нам Донцов, ми вже ніколи не повернемо. Большевики намагаться осідлати стихію, нам же належить її будити і вести до бою. Того вогню святого не вгасять уже жадні рудницькі.

Як бачимо на прикладі Рудницького, деяка частина нашої інтелігенції ще не прокинулася, не зважаючи на бурхливу епоху і могутній ріст націоналізму. Чи відтепер буде все інакше, чи світ порозумнішав, чи ворог змінився? Так думають тільки надхмарні оптимісти і сліпі інтелектуали. Життя — це герць, від якого ніхто не може стояти осторонь. До боротьби треба справжньої людини. Кант сказав: „Людина далека від святости, але особистість людська мусить бути в ньому свята” У великій індустріальній машині, де гльорифікується рація, на базарах продажного людського духа затрачуємо почуття індивідуальної відповідальности.

Знайшлися в нас такі, які атакують усі політичні середовища, бо вони — наймудріші. Асирійська мудрість каже, що „мудрий знає, що він дещо знає, а дурному здається, що він знає все”. Поборювати тих, що заперечують підсоветську дійсність і вимагають ідейности Заходу, є злочином. Суть московського імперіялізму не змінилася, і реалітетна політика веде на манівці заглиди. Нові концепції мусять коренитися в українстві з запереченням твореної окупантом дійсности. Ця дійсність втрачає щораз більше елементів українства, не зважаючи на героїчний опір нелегального елемента, і якраз інтелекту, який в'яже себе з основними проблемами суспільства та його прав.

Тільки боротьбою і жертвами може народ дійти до свого державного життя. Тільки ентузіазм у творчій дії відродить наші будні. Дж Еплгейт каже: „Роки морщать шкіру, але брак ентузіазму морщить душу”. На-

Вол. Гаврилюк

ЛЕСЯ УКРАЇНКА І ФРАНЦУЗЬКА ЛІТЕРАТУРА

Ознайомлення з світовими літературами, бо-дай з тим, що найцікавіше та найвидатніше і що мало значення у формуванні письменницької індивідуальності — це питання неможливо проминути в мові про творчість будь-якого з помітніших авторів нашої сучасності.

Знання цього дозволяє нам глибше заглянути в творчу лабораторію письменника і навіть його особистість.

У цій зоні проходить незвичайно важливий процес добору та засвоювання ідей і творчих формул іноді з багатших творчих джерел, іноді взагалі знайомлення з чужою літературною скарбницею.

Питання зв'язків українських письменників з французькою літературою досі у нас основніше не насвітлене, хоч в окремих антологіях і літературних характеристиках окремих письменників з цим питанням можна зустрітися.

Факт, що в останніх десятиліттях появилася значна кількість перекладів французьких авторів на українську мову, а українських на французьку, позитивно явище і на цьому тлі звичайно значно рельєфнішою видається наша тема.

На основі даних, розсипаних в томі листування Лесі Українки, зредагованого її сестрою

дії на еволюцію і розум обманливі. Сповідні поступки Москви це не еволюція, а тактика. А Захід і російські емігранти думають тільки про зміну режиму. Надіятись на Захід не можна, бо він шукає тільки власної користи. Люди люблять гарні словечка, навіть найбільші злочинці ними оперують. Поляк Ст. Лец склав таку епіграму: „Є великі слова настільки порожні, що в них можна ув'язнити цілі народи“. В західних політиків тільки дипломатична зброя і свої цілі.

Характер нашої боротьби мусить бути незалежний, підметний, самотутній. Величезний поступ науки, як результат розвитку інтелекту, ніколи не елемінує постулатів нації і свободи. Американський філософ Вайтгид сказав: „Не незнання, але незнання незнання є смертю знання“. Чи Степан Бандера, Тарас Чупринка і тисячі інших жили вчора? Ні, вони живуть сьогодні і будуть жити завтра.

Замучений большевиками Є. Плужник писав:

Благословенні довіку,
Хто кров'ю себе вписав
В книгу безсмертя велику.

Ольгою, який видала минулого року Українська Вільна Академія Наук у ЗСА, можливо де-що сказати про знайомство Л. Українки з французькою літературою та її орієнтацію в цій складній та різноманітній тематиці.

Очевидно, що матеріал тут не надто багатий і в ньому треба обережно розбиратися. Зацікавлення французькою літературою проникає в листування Л. Українки уже з наймолодших літ.

Серед маси листів незвичайно характерний в цьому відношенні один: лист з року 1889-го, в якому Л. Українка подає список авторів світової літератури для видання перекладів на українську мову, яке, однак, не було здійснене.

Цей список, як на вісімнадцятилітню панночку-самсучка, просто імпонує. І чого там немає, це ж майже хрестоматійний реєстр класиків світової літератури! Важко повірити, що панночка, вихована навіть в інтелігентній родині, а все таки позбавлена систематичної шкільної підготовки, так прекрасно й так зріло визнається в літературних питаннях свого часу.

З французьких авторів, що їх пропонує Леся Українка перекладати на українську мову, знаходимо таких письменників, як Віктор Гюго, Альфред де Мюссе, Доде, Жорж Занд, Франсуа Коппе, Теофіль Готье, а далі Вольтер, Руссо, Шеньє, Мадам Сталь, Мольєр, Фльобер, Леконт-де-Ліль і ін.

Зокрема зацікавлена філософськими проблемами Л. Українка радила перекласти „Мистецтво з соціологічної точки зору“ та „Сучасну психологію“ популярного в той час французького філософа Гійо.

Цього, мабуть, досить на вісімнадцятилітню хворобливу провінціалку, без жадного курсу шкільної освіти.

Але й це ще далеко не все, бо, як відомо, вже в той час Л. Українка мала в своєму юному добробку кілька перекладів з французької літератури, таких, як „Ле Повр“ Віктора Гюго або „Життя і філософські думки пінгвіна“ Жорж Занд, перекладала славний цикл елегій Альфреда де Мюссе „Ночі“ та його поему „Люсі“.

А як тонко розуміла вже в той час Л. Українка і мистецтво перекладу і французьку мову доводить уривок з її листа про переклад Гоголевого „Тараса Бульби” з мови російської на французьку. Л. Українку вразили надто примітивно кальковані російські фрази в перекладі і вона визнала ці кальки нелітературними.

В році 1890-му подарувала Лесі її мати альбом, щоб вона списувала туди свої оригінальні поезії. На ньому мати поетеси написала власноручно по-французьки „Поезі”, а на перших сторінках переписала вірш Віктора Гюго, теж по-французьки з допискою: „Форма віршів, зложена найвеличнішим, незрівняним мистцем Віктором Гюго — нехай буде тобі зразком”...

Лесі Українці було тоді дев’ятнадцять літ.

До речі варто згадати, що Л. Українка ставилася з помітною резервою до творчості таких велетнів французької літератури як Золя і навіть Мопассан, бо її дратував їхній „натуралізм”. Хіба це не характерне, не типове для її виїняткові сильної індивідуальності, що не піддавалася жадним панівним шаблону ані смакам своєї доби?

В оригінальній спадщині поетеси є драматична п’єса „Три хвилини”. Тема цієї п’єси позичена з доби Великої французької революції. Твір може не видатно сценічний, але все таки сповнений драматичною напругою, як і вся драматична творчість Л. Українки. Це один з вічних конфліктів патріотичного почування, зілюстрований майже з жорстокою безоглядністю. В темі з історії французького народу, окрилена поетичною інтуїцією, накреслила авторка візію, що мучить сьогодні не одного нащадка народу нашої надхненної письменниці.

В 1896-му році Л. Українка написала французькою мовою відкритого листа до французьких письменників п. з. „Голос із Росії одної ув’язненої”. Українська поетеса протестувала проти профанації поезії і хисту французькими поетами, що надто улесливо вітали приїзд російського царя до Франції: „Зійдіть з естрад, здійміть ваші котурни й огляньте нашу прекрасну в’язницю, — пише вона, — її славне ім’я Росія”.

Звичайно, що це далеке від літературного мистецтва, але в ситуації, в якій працювала й творила ця українська Кассандра, воно варте бо-

дай згадки, зваживши, що цей документ доби писаний бездоганною французькою мовою.

Підсумовуючи наведене вище, можемо зробити узагальнюючий висновок, що знання і орієнтація Л. Українки в французькій літературі того часу були вищі від пересічного рівня і що свої симпатії, інтерес до французької літератури і високу ціну тієї літератури вона засвідчила студіями творчості французьких авторів та власними перекладами, які до сьогодні не втратили своєї вартості.

МОВЧАЗНИЙ МОЛИТОВНИЙ ПРОТЕСТ ПРОТИ МОСКВИ У ВАШИНГТОНІ

В день Різдва Христового, 7-го січня ц. р., відбувся біля советської амбасади у Вашингтоні мовчазний молитовний протест проти Москви, що його заініціювали місцеві організації УВФронту.

Молитовний протест почато о годині 12.30 по полудні на хіднику навпроти головного входу до советської амбасади, хоч звичайно поліція дозволяє відбувати такі демонстрації лише на віддалі 500 футів від амбасади. У той час жидівська група переводила тут же півгодинну „мовчазну сторожу”, вказуючи цим Москві, що жиди в Америці пам’ятають за своїх братів у Советському Союзі. Жиди зустріли українців прихильними окликами. Советську амбасадку охороняли двадцять поліцаїв.

Погода була соняшна, багато людей проходжувалися вулицею і приглядалося демонстрантам, авта заїжджали під браму амбасади, а з-за віконних куртин взирали советські урядовці.

Поки демонструвала жидівська група, поліція не турбувала українців, але коли та група відійшла, сержант поліції заявив українським демонстрантам, що вони мусять відійти на 500 футів. Аргументаючи, що протест мирний, мовчазний і молитовний, що немає плякатів і летючок, учасники відмовились відійти. Тоді підійшов старшина спеціальної поліції і записав ім’я, прізвище, адресу і телефон відповідального за молитовний протест. За 10 хвилин знову прийшов сержант поліції і спитав, як ще довго українці думають демонструвати. Відповідь „ще 15 хвилин” його, очевидно, задовольнила. Молитовний протест закінчено голосним „Христос народився! — Славте Його!”

Молитовний протест очолював член ГУ ООЧСУ д-р Михайло Кушнір. У протесті взяв також участь прихильний українській справі американський студент. Фотограф щоденника „Вашингтон Пост” увесь час був присутній під час молитовного протесту і робив знімки, з яких одна була вміщена на другий день у цьому щоденнику.

БЮМ

М. Чирівський

ВИСЛІДИ ВОСЬМОЇ П'ЯТИРІЧКИ

Офіційне проголошення вислідів виконання восьмої п'ятирічки (1966-70 рр.) в СРСР Центральним Статистичним Управлінням (ЦСУ) при Раді Міністрів і їх публікація в „Правді” та інших советських газетах поважно припізнилися. Протягом цієї п'ятирічки 25 січня кожного року звичайно проголошувалося висліди виконання плану за попередній рік. Але в 1971 р. зроблено це щойно 4 лютого. Припізнилось також скликання 24-го З'їзду КПСС, який мав би схвалити нову, дев'яту п'ятирічку розвитку советського господарства на роки 1971-75.

Господарський план на 1971 рік прийнято ще у жовтні за схемою, запропонованою ЦСУ, але офіційно цілого п'ятирічного плану до 24-го З'їзду КПСС не апробовано. Тобто советська економіка діяла за рішенням нижчих урядових агенцій.

Припізнення з проголошенням „успіхів” виконання восьмої п'ятирічки відсунуло скликання і 24-го З'їзду, на якому мав „дискутуватися” той п'ятирічний план. Одно за друге зазублювалося. Рівночасно припізнилися і республіканські партійні з'їзди, що, як звичайно, мали передувати 24-му З'їздові КПСС. Остаточно вирішено скликати черговий З'їзд КПСС на 30 березня, через три місяці після того, як новий план почав діяти. Це — яскрава ілюстрація помилкового „планування” диктаторсько-олігархічної системи, при якій Політбюро партії і Президія Верховного Совету, в більшості ті самі люди, р'шють про все, що має діятися в червономосковському царстві. А проте, все це легко могло б обійтися і без партійного з'їзду і Верховного Совету, що в дійсності є тільки псевдodemократичною прикрасою для замилення очей поневолених народів СРСР і ще вільного західного світу.

Чому ж припізнилось проголошення вислідів виконання восьмої п'ятирічки? Поперше, по окремих роках, республіках, районах і господарських ділянках висліди були такі нерівні, що виробити загальний образ виконання того плану було занадто тяжким завданням для плановиків і економістів.

Подруге, московські вожді, знаючи повну правду про дійсні висліди виконання восьмої п'ятирічки, мусли присвятити певний час для „косметичних” заходів, щоб представити і своїм громадянам і „капіталістичному” світові советську господарську діяльність у кращому світлі.

У вступі до офіційного проголошення вислідів п'ятирічки 1965-70 років, опублікованого 4-го лютого 1971 р., вжито тієї самої бомбастики, що і в попередніх роках. Тільки рік 1969 кремлівські вожді не відважилися представити як надзвичайно успішний, бо тоді справа виглядала дуже погано. Тоді ЦСУ говорило тільки про „дальший розвиток” економіки, не ілюструючи його „новими успіхами”. Але 4 лютого 1971 р. воно й далі вживало свого звичайного жаргону:

„Робітники Советського Союзу, розгорнувши соціалістичне змагання в честь ленінського ювілею і за достойну зустріч 24-го З'їзду КПСС, добилися в 1970-му році великих успіхів у своїй праці. Завдання державного плану збільшити загальне виробництво і піднести добробут перевиконано”¹).

Остання фраза цієї інвокації виявиться в дальшій аналізі як цілком фальшива, бо про перевиконання плану в жадному разі не можна говорити, хоч це не значить, що п'ятирічка закінчилася фіяском.

У вступі до офіційного проголошення говориться далі, що в ділянках видобування нафти, газу і вугілля, у продукції металів, у виробництві тракторів, сільськогосподарських машин, приладдя для автоматизації і в інших ділянках план виконано; що у виробництві взуття, шкіряних продуктів, меблів, рослинних товщів, рибних продуктів, хатнього устаткування, товарів щоденного вжитку і іншого, план перевиконано; що в сільському господарстві, в продукції зерна, м'яса, масла і яєць досягнуто поважних успіхів. Однак, вичисливши всі ті осяги, автори проголошення мусять признатися, що:

„В деяких ділянках промисловости недовиконано п'ятирічного плану у виробництві і випуску різних видів продукції”.

Але в офіційному повідомленні не уточнюється, в яких саме ділянках і в яких показниках не виконано плану²). Проте, самий факт ствер-

дження цих недотягнень доказує, що вони таки поважні, бо інакше московські вожді їх би з політичних мотивів промовчали. Вони і так багато промовчують, щоб тільки в кориснішому вигляді представити образ свого плянового господарства, як це і виявлятиметься в дальшому розгляді цієї теми.

Коли йдеться про головні показники росту совєтської економіки протягом останніх п'ятьох років, то офіційна статистика подає, що національний прибуток, особистий прибуток, промислова продукція Групи „А” (важка індустрія) і Групи „Б” (легка індустрія) і сільське господарство виявляли загально знижкову тенденцію у їхньому відсотковому рості з року на рік, за винятком нібито 1970 року³). Докладне відчитування статистичних даних, проголошуваних ЦСУ у „Правді” з року на рік, вповні потверджує оцю мало приємну для вождів СРСР дійсність.

Така сама тенденція появилася і в інших важливих економічних секторах, як транспортний волюмен сировини і фабрикатів, продуктивності праці, будівельна промисловість, залізничний транспорт і ін.

У 1970 році прийшла нібито велика зміна на краще майже в усіх ділянках економіки, але для об'єктивного розсліду треба підкреслити, що у цілості оцінки успішності восьмої п'ятирічки загальне поліпшення господарського положення СРСР у 1970 році виглядає куди скромніше, як його віддзеркалення у відсотках 1969 року.

Рік 1969 був під оглядом господарським дуже злий. Спадок економіки був такий великий, що дехто з кремлівських вождів побоювався загального провалу п'ятирічного пляну саме в його передостанньому році⁴). Тому поліпшення стану в 1970 році треба вважати лише за продовження знижкового відсоткового росту імперської економіки.

Совєтська інтерпретація господарських „успіхів” за останній рік є попросту ще одним замиленням очей непоінформованих. На ділі в 1970 році не було жадного надзвичайного успіху у завершенні пляну.

Для потвердження сказаного досить навести статистичні висліди виконання плянів п'ятирічки в роках 1967, 1968, 1969 і 1970 у провідних

господарських секціях. Коли порівнювати спад у виробництві від 1967 до 1969 року і його ріст у 1970 році, тоді ясно пробивається істина, що в аспекті цілості виконання п'ятирічки немає найменшої причини вважати 1970 рік якимсь чудом, тим більше, що ЦСУ подає його у відсотках дуже низької бази 1969 року. А яким слабим господарським оглядом був рік 1969 показує факт, що в його пляні невиконано виробничої квоти в багатьох ділянках, як виробництво турбін, генераторів, металургійного та нафтового приладдя, будівельних матеріалів, полотна, білизни, м'ясних продуктів, масла, яєць, рослинних товщів, мила і т. д.⁵).

Значить, цілий ряд важливих галузей промисловости Совєтського Союзу не виконав пляну за 1969 рік.

Подруге — із 24-ох міністерств господарського характеру 20 або ледве виконали, або взагалі не виконали пляну 1969 року. Потрете — із 15-ти „союзних” республік СРСР шість не виконали виробничих квот, а чотири ледве встигли впоратися з річним пляном в цьому критичному році. Тому в 1970 році совєтська економіка мусіла докладати всіх зусиль, щоб створити враження, що плян п'ятирічки з успіхом виконано. В кожному разі немає жадних причин вважати 1970 рік як доказ переборення труднощів і вищости совєтської економічної системи над господарськими системами Заходу.

А коли проаналізувати вислід п'ятирічного пляну по окремих „союзних” республіках від 1967 року, тоді успіхи видадуться ще скромнішими. Така аналіза не лише потвердить попередні висновки, але й розкриє ще один факт кардинального значення. Господарські процеси поодиноких республік виказують пересічний господарський ріст від 2 до 3% на річній базі із деякими екстремами невиконання на 6% (Туркменська ССР у 1969 році), або перевиконання на 5% (Молдавська ССР у 1967 році)⁶).

Але коли порівняти ріст поодиноких господарських секторів на річній базі проєкції СРСР, тоді пересічний відсоток вагається від 3 до 14 із екстремами невиконання — 17% (генератори у 1970 році), або перевиконання на 21% (індустріальне устаткування у 1970 році).

Тобто окремі господарські ділянки в цілому показують куди вищий відсотковий ріст, як

окремі республіки. Цю розбіжність у статистиці важко в'яяснити, бо ріст республіканських господарств повинен рівнятися цілості росту всіх економічних секторів у всесоюзному відношенні. Деяку циферну чи відсоткову розбіжність в цьому відношенні треба допустити, приймаючи тут технічні й людські помилки в обрахунку. Одначе, розбіжність, виявлена в офіційній публікації, рішучо заяскрава і неоправдана.

Правдоподібно, оці невиконані пляни у різних секторах економіки ССРСР, про які тільки побіжно згадується в офіційному повідомленні ЦСУ в „Правді” з 4 лютого 1971 року, куди численніші і важливіші своїми негативними наслідками, як в цьому хотіли б признатися кремлівські вожді. Їх промовчали задля створення кращого образу виконання п'ятирічки, вичислюючи поодинокі економічні ділянки, але вони поважно відбилися у статистиці виконання плянів „союзними” республіками, значно обнижуючи їх відсотковий господарський ріст. І тут знову бачимо пофальшування офіційного звіту.

Заглиблюючися в аналізу вислідів п'ятирічки 1966-70-их років, неможливо проминути її початків, щоб як слід оцінити її закінчення. Брежнєв і Косигін, схвалюючи пляни, мали дуже прикрий досвід із хрущовською семирічкою, і тому відступили від його методи перехвалок і бомбастики, від його „максималістики” у плянуванні, і визначили у 1966 році куди нижчі квоти для нової п'ятирічки⁷). Все ж таки незабаром виявилось, що навіть скромніший плян Брежнєва - Косигіна був переборщений, і його прийшлося тихцем скорочувати, щоб потім похвалитися його виконанням. Інакше він був би скандально недовиконаний.

Порівнюючи початкові плянувальні квоти для різних господарських секторів, проголошені у 1966 році із досягненнями в цих галузях під кінець 1970 року, можна ясно побачити численні й драматичні недовиконання виробничих норм у всесоюзному відношенні. Хоч би навести тут декілька прикладів. В 1966 році плянувано випродувати за час п'ятирічки від 830 до 850 мільярдів кіловатів електричної енергії, а в 1970 році досягнуто тільки 740 мільярдів; плянувано збільшити виробництво газу до 225-240 мільярдів кубічних метрів, але збільшено тільки до 200 мільярдів; виробництво хеміко-

індустріального устаткування плянувано збільшити від 780-830 мільйонів рублів, а збільшено тільки до 463 млн. рублів; продукцію автомашин — на 1 мільйон 500 тисяч одиниць, а досягнуто тільки 916 тисяч і т. д.⁸).

Розуміється, що трапилися і перевиконання у виробництві нібито м'яса, цукру, радіоприймачів і меблів, але ці випадки були рідкі. Велика більшість економічних секторів не виконала плянів 1966 року. А саме такі важливі ділянки, як електрична енергія, газ, вугілля, сталь, індустріальне устаткування, авта, сільськогосподарські машини і цемент не досягнули плянувальних квот.

Тому дуже дивно виглядає другий уступ звіту ЦСУ, коли його порівняти з наведеними даними із 1966 року, про які, мабуть, кремлівські вожді хотіли б забути. Цей уступ в „Правді” із 4 лютого 1971 року звучить так:

„Своєчасно виконано річний плян видобутку нафти, газу і вугілля, виробництва чорних і інших металів, тракторів, сільськогосподарських машин, металургійного устаткування, приладів і засобів автоматизації та багатьох інших видів промислової продукції”⁹).

Порівняння цього речення із статистикою 1966 року показує, що цілий звіт ЦСУ не то невірогідний, — він намагається ввести в блуд легковірних і є попросту фальшивий. Для підтвердження нашої тези вистачить згадати хоч би ділянки виробництва електричної енергії, газу, вугілля і тракторів.

Самохвальба советських правителів, що має своєю ціллю представити господарське плянування в корисному світлі, спирається на облудному обнижуванні плянувальних квот протягом п'ятирічки, від 1966 до 1970 років, які не були широко розголошені. Все це доказує, що, не зважаючи на наростаючий досвід советських плянувальників і вживання щораз кращих плянувальних засобів, лінарного програмування, електроніки і таблиць вкладів та видобутків, централізована плянувальна економіка ССРСР мало поправляється. Постійні коректи і скорочення плянів свідчать про її практичну слабкість і нижчість супроти системи західних народніх господарств, орієнтованих на вільний ринок.

Західні науковці, що студіюють советську економічну статистику, давно прийшли до висновку, що вона невірогідна і викликає поважні

застереження. Вони певні, що не тільки найвищі урядові круги наказують фальшувати офіційні статистичні дані із політичних мотивів, але й на найнижчих щаблях господарської драбини численні підприємства шахрують свою статистику виконання плянів, видатности праці та якості продукцій, щоб себе показати краще перед „начальством”. Советські статистичні методи заплутані, а інтерпретація статистичних даних в ССРСР інша, як загальноприйняті стандарти на Заході¹⁰).

Однак, звідомлення з двох останніх років сьомої п'ятирічки вказують на значне відступлення від давньої советської традиції в плануванні і на зміну у відношенні до промислових пріоритетів. А саме в 1969 р. можна було зауважити в статистичних даних, що т. зв. Група „Б”, яка включала споживчі виробничі ділянки, вказала скоріший ріст, як Група „А” важкої промисловости. Це гостро протиставилось довголітній традиції віддавати перевагу важкій, отже й військовій індустрії супроти легкої. Це ніби зміна в інтересі споживача, який внаслідок цієї традиції змушений терпіти недостачу харчів, одягу і речей щоденного вжитку. Звичайно, стандартів життя советського громадянина ще дуже далеко до стандарту життя населення західних країн, але все таки в цьому відношенні є деяке поліпшення в порівнянні із сталінськими та хрущовськими часами. Ріст продукції м'яса, масла, взуття, телевізорів прискорився, хоч, з другого боку, стан сільського господарства в роках 1969-1970 був зовсім незадовільний. А у 1969 р. був він просто катастрофічний, і це гостро позначилось передусім у сільських районах¹¹).

Напередодні 53-их роковин „жовтневої революції” Брежнев виголосив промову, в якій підкреслював поважні осяги в будівництві соціалізму, але, мавши вже тоді секретні інформації про дійсний стан виконання п'ятирічки, звернув увагу на серйозні недоліки, зокрема витратність, прогули робітників, недостатньо високу продуктивність їх праці і інші недоліки, яких, мовляв, не сміє бути у восьмому п'ятиріччі¹²).

І от, взявши всі ці факти і обставини до уваги, треба ствердити, що сьома п'ятирічка скінчилась без тих успіхів, про які писала офіційна советська преса. Без сумніву, економіка

СРСР зростала в 1966-1970 рр., але це відбувалося в куди повільнішому темпі, як сподівалися в Москві і який далеко не дорівнював темпові розвитку таких країн, як ЗСА, Західня Німеччина, країни Європейської Господарської Спільноти і Японія.

Порівняння господарського рівня советської економіки на початку 1966 р., з якого п'ятирічка почалася, і господарського рівня, досягненого перед 1971 роком, дозволить зробити остаточну оцінку сьомого п'ятирічного пляну.

Щорічно проголошувані „Правдою” звідомлення ЦСУ про стан економіки і прогрес у виконанні плянів уможливають зробити такі зіставлення¹³).

Приймаючи, що всі ці офіційні статистичні дані правдиві, середній відсотковий ріст господарства СРСР за роки 1966-1970 досягав би приблизно 30% бази 1965 р. Тобто советське господарство мало б зростати річно на 6%. Однак, беручи до уваги інфляцію, про яку свідчить безперервне збільшення платень і цін, цей річний відсоток росту треба зменшити бодай на 1.5, тобто до 4.5. З огляду ж на традиційне фальшування статистики в СРСР треба обнизити річний ріст економіки СРСР ще бодай на один відсоток, до 3.5. Значить, за п'ять років економіка СРСР могла зрости на яких 17-18% у реальних цифрах, тоді як советські вожді рахують цей зріст на 40-50%.

Годі заперечити, що плянове советське господарство може рости, але рости в такому темпі, що мрії Нікіти Хрущова про те, що воно дожене і випередить економіку Америки у 1975 році, остаточно розвіялись. Немає найменших даних на те, щоб навіть у дальшій майбутності советській економіці вдалося наздогнати економіку „капіталістичного світу”. Навпаки, є певні позначки, що Японія, розгромлена в другій світовій війні, незабаром економічно пережене в цьому відношенні СРСР.

І тому советські головачі сушать собі голову над удосконаленням техніки планування і господарювання, щоб забезпечити більшу успішність восьмій п'ятиріччі¹⁴).

ЛІТЕРАТУРА

1. Правда, 4 лютого 1971, ст. 1.
2. Там же.
3. Правда, 29 січня, 1967; 25 січня 1968; 25 січня 1970 і 4 лютого 1971.

Я. Гриневиз

ЧИ БУВ ЦЕ АКТ ПОЛІТИЧНОГО РУСОФІЛЬСТВА?

(Продовження)

У днях 11-13 листопада 1919 р. відбувся у Вінниці суд над арештованими ген. Мироном Тарнавським і полк. Шаманеком. Після промови оборонця сот. судді Шалинського ген. Тарнавського і полк. Шаманека уневинено. В промові оборонець підніс, що тут, у суді, розігрується один із актів трагедії українського народу: Найвищий Вождь Галицької Армії, улюблений і обожуваний своєю армією стає перед судом, щоб відповісти за страшний злочин, а саме за злочин зради свого народу і йому підлеглої армії.

Представивши воєнні заслуги ген. Тарнавського, оборонець підкреслив стан, у якому опинилась УГА. „Це була не армія, — говорив він, — а шпиталі у вічному руху, що переносилися з місця на місце. Стан хворих виносив понад 10 тисяч, брак ліків, недостача лікарів, брак санітарного матеріалу і персоналу, брак білизни,

накривал і т. п. — все це свідчило, що та армія при дальших таких умовах зовсім вигине. Не було найменшої надії, що цьому можна було б зарадити. Уряд не давав ніяких відповідей на внесення санітарного начальника. Стан самої армії був страшний: 10% стрільців було без білизни, 25% — без чобіт, майже половина — без плащів, у подертих блюзах і штанах. Був брак амуніції. Під час наступу на большевиків єдиним джерелом доставки амуніції було те, що стрілець здобував собі на ворогові. Йшла ворожа агітація проти УГА від урядових чинників, хоч УГА вірно виконувала прикази. Це були причини, які підготовляли катастрофу. На документі протоколу умови в Зятківцях не було підпису ген. МIRONA Тарнавського і бракувало підтвердження Диктатора. Тим самим відпадає заклад політичного договору.

Промова справила велике враження і підсудних, як сказано, уневинено.

Тут п. Доленко на ст. 295-296 вилив відро бруду на ген. Тарнавського, називаючи його людиною без власної думки. Та коли б, наприклад, Командування Добрармії вирішило розмовляти не лише з галичанами, але й представником Армії УНР полк. Каменецьким, чи й тоді були б галичани „зрадниками“?

У Кам'янці кипіло. Ще 12 листопада на Раді Міністрів УНР рішено зажадати від Диктатора передані головного командування ГА Головної Команді Військ УНР. Тоді Диктатор залишився б тільки як член Директорії. Диктатор на це не погодився. Наддніпрянці шукали виходу з грізної ситуації або шляхом порозуміння з почтками, або переходом Армії в напрямі Дніпра. Рішено піти на угоду з поляками, які й так готовились зайняти Кам'янець і інші „історичні“ польські землі.

16 липня Диктатор виїхав через Румунію на Захід, залишаючи УГА без політичного проводу, а Головний Отаман Симон Петлюра виїхав 6-го грудня у Польщу. Частина Армії УНР рушила в Зимовий Похід. Як каже ген. С. Удовиченко у своїй вже цитованій вище книжці, в ар-

4. Там же; М. Чировський — Сьома п'ятирічка в останній стадії завершення, Визвольний Шлях, кн. 11-12 (272-73), рік XXIII, Лондон, лист.-груд. 1970, ст.1199-1218.
5. Правда, 25 січня 1970, ст. 1-2.
6. Правда, 29 січня 1967; 25 січня 1970 і 4 лютого 1971.
7. Нью Йорк Таймс, 20 жовтня 1961, ст. 2; Директивс фор де 1966-70 Файв Ір Плен, Каррент Дайджест оф де Совет Пресс, том. XVIII, ч. 7-8, ст. 6-7; М. Чировський — Ферст Стейдж оф де Нью Совет Плен, 1966-1970, Юкрейнієн Кводерлі, том XXIII, ч. 4, 1967, ст. 303-304.
8. Правда, 4 лютого 1971; Директивс, ібід, ст. 6-7.
9. Правда, 4 лютого 1971, ст. 1.
10. Про советську статистику як вічну проблему: Г. Шварц — Рашія'с Совет Економі, Нью Йорк, 1954, ст. 129-137; А. Гершенкров — Совет Индайсіс оф Индастріел Продукшен, Рев'ю оф Економік Статістікс, лист. 1947; Джойнт Економік Коммітті, Еннюел Економік Індікейтурс фор де ЮССР, Вашингтон, 1962.
11. Чировський, там же, ст. 1203-1208.
12. Правда, 22 жовтня 1970.
13. Правда і Известия, 3 лютого 1966; Правда, 4 лютого 1971.
14. Правда, 6 січня, 1971; Экономическая Газета, 30 грудня 1970: редакційна; А. Віхляев і А. Гусаров про плянування гуртової ціни; Экономическая Газета, 3 лютого 1970.

мії, яка пішла у Зимовий Похід, було 5 тисяч бійців (ст. 132), решта були хворі.

Під час Зимового Походу, як пише Юрко Тютюнник у своєму спогаді „Зимовий похід 1919-20 рр.“, ми зустрічали по дорозі галицькі формації, які не тільки що не робили проти нас ніяких ворожих кроків, але чим могли, тим помагали, так ніби не було ніякого договору з Денікіним. Наприклад, вимінювали зброю і перебравали до свого шпиталю хворих старшин і козаків Київської дивізії. Такою була в практиці „чорна зрада галичан“, про яку стільки галасували в Кам'янці і Жмеринці. (Це наводить на ст. 178 отам. д-р Никифор Гірняк у своїй книжці „Останній акт трагедії Української Галицької Армії). „Тодішнє становище УГА Тютюнник характеризує так: „УГА опинилася між трьома силами. Формально і явно УГА підлягала Денікінові. Мала вона теж тасмний договір з 24 грудня 1919 р. із Командою Української Армії про злуку з нею. У Вінниці постав Ревком УГА, який підписав договір про визнання радянської влади і підпорядкування їй армії УГА. Ця остання умова мала на цілі збереження від знищення решти частин УГА. Становище УГА було важке“.

Е п і л о г

Тим часом денікінська армія під натиском українських повстанців і під ударами червоних військ відходила на південь, на узбережжя Чорного моря. Положення її було катастрофічне. І тоді Команда Добрармії запропонувала Команді Української Армії спільні дії проти большевиків. Одначе, було вже запізно. Большевики зайняли Одесу. Відділи УГА згідно з угодою, що її підписав Ревком УГА про визнання радянської влади — одержали назву ЧУГА (Червона Українська Галицька Армія), до якої Москва приділила своїх комісарів. Частини ЧУГА зайняли район Ольгополя, Крижополя, Балти і Бірзули, район давніх німецьких колоній в околиці Веселого Кута, куди маршували в січні 1920 р. галицькі бригади, по заключенні угоди з Денікіним, в цілі відпочинку і реорганізації. А передусім лікування тифозників, — залишаючи по дорозі вздовж шляху сотні братських могил. Велика, сильна денікінська армія перестала існувати, тільки десь берегами Дні-

стра волочилися групи кіннотчиків ген. Бредова, шукаючи рятунку то в Румунії, то пробиваючись на Захід у Польщу.

Відділи Української Армії, що брали участь у Зимовому поході з весною 1920 р. прорвались на Захід, де оперувала 3-тя Залізна дивізія, що була у злуці з поляками. Тут учасники Зимового походу, зайнявши відтинок фронту, відпочивали.

Що ж сталося з УГА? З кінцем квітня 1920 р. три бригади ЧУГА, які були на протипольському фронті, підняли повстання проти большевиків. Бригади ті начислювали придатних до бою 597 старшин і 2928 стрільців. Коли в половині 1920 р. польська армія в Україні перейшла в наступ і переломила фронт червоних, пересунено 2-гу й 3-тю галицькі бригади з резерви на фронт. Тут вони повернули зброю проти червоної Москви. Однак, поляки не допустили їх до скріплення рядів Армії УНР. Не бажаючи мати її занадто сильною і побоюючись, що галичани знову виставлять вимоги щодо Львова і Східньої Галичини, польське командування вирішило роззброїти рештки галицьких військ, а їхніх старшин інтернувати. Тільки незначна частина галицьких старшин зуміла влаштуватися на службу в Армії УНР.

Так покінчила своє існування хоробра, лицарська, високопатріотична Галицька Армія. Гекатомби жертв, що їх принесли галичани, щоб досягнути свій ідеал — Вільну, Соборну, Незалежну Українську Державу, — тисячі, що згинули від ран на побойовищах, тисячі тих, що емерли від тифу, і ще тисячі, вимордувані большевиками в льохах ЧеКа чи вивезені на смерть у далекі концтабори на заслання...

І навіть п. Олександр Доценко, кол. адьютант Гол. Отамана Симона Петлюри, який у своїх книгах п. з. „Літопис Української революції“ вилив не одно відро помий на „братів наддністрянців“, мусить часом сказати про них позитивно. Зокрема, в його книжці „Зимовий похід“, виданій у Варшаві 1932 р., в частині п. з. „Документи“, на стор. 171, у наказі по військам Армії УНР, ч. 67 з 17 квітня 1920 р., сказано: „Є відомості, що в районі Тирасполя-Роздільної і залізниці в бік Бірзули працюють проти комуністів галичани“. Або наказ ч. 69 з 20.IV.1920 говорить: „Маються певні відомості, що пов-

станці разом з відділом галичан після боїв зайняли Ананьєв, ст. Любашівку, Криве Озеро, Саврань, Балту і Бірзулу". Про акцію галичан проти червоних є мова і в наказі ч. 70 з 29 квітня 1920 р., де сказано: „Дня 25 квітня до нашої армії приєдналась кінно-галицька бригада Отамана Шепаровича. Щиро вітаю старшин і козаків бригади і бажаю їм слави в нашому святому ділі визволення Рідної України. Командуючий Армією УНР Отаман Ом.-Павленко". Про зв'язок з галицькими частинами говориться на стор. 179, 180 і ін. В наказі з 27.IV.1920 р. сказано: „Прибувший старшинський зв'язок від галичан подав: 1) Ціла бувша Галицька Армія повстала проти комуністів і шукає сполуки з нашою армією; 2) По умовленому терміну 25.4 галичани займають ст. Вапнярку, м. Вінницю, залізницю до Козятина і м. Київ, де начислюється галицького гарнізону понад 5 тис. багнетів; 3) Загальне завдання: наша Армія скупчується на північний схід від ст. Вапнярка для встановлення зв'язку з галичанами і місцевими українськими силами для нанесення рішучого удару в тил і у фланг ворога. Підп. Отаман Ом.-Павленко". Наказ з 29.IV.1920 говорить: „Установлено, що ціла бувша Галицька Армія встала проти комуністів і вже мала декілька з перемінним успіхом боїв" і т. д.

Темою моєї праці є відповідь на питання: „Чи угода Української Галицької Армії з Денікіним була актом політичного русофільства?" Щоб знайти справедливу відповідь, треба було заглибитися у чисельні джерельні матеріали з тих часів, розважити холоднокровно події, скористати із автопсії, тобто оповідань наочних свідків, що жили в тих часах і переживали їх, розуміючи всю трагедію УГА.

У своїй книжці п. з. „Галичина" з 1922 р. д-р Михайло Лозинський пише на стор. 222: „Договір з Денікіним (розуміється ГА) не мав характеру військового перемир'я — тільки був договором про перехід Галицької Армії під розпорядимість Денікіна. Тим самим упадають всі аргументи про безполітичний, чисто військовий характер договору. Коли армія якоїсь держави, найсильніша підпора державної самостійності і найважливіший інструмент державної політики, переходить у розпорядимість ворога держави, то се є найстрашніша політична трагедія, яка

може зустрінути державу, страшніша від розбиття і капітуляції. Заслугою диктатури можна вважати хіба те, що вона в останній хвилі не віддалася в розпорядимість Денікіна, тільки вихала за границю, де після деякого часу проголосила розрив з орієнтацією на Денікіна".

Є у нас журналісти, які, покликаючися на книжку „Галичина", зокрема на цей уступ, заявляють, що угода ГА з Денікіним була актом політичного русофільства. Вони не розглядають умовин, в яких постав той договір, і переходять до порядку денного над тим, що партнерами у цьому договорі повинні були бути не тільки галичани, але мали бути й представники Армії УНР. Не згадується нічого про властивий договір, заключений в Одесі 17 листопада, у якому сказано: „Політичних питань відносно взаємних відносин Галицького Правительства до Правительства Добрармії, як також відносно майбутньої судьби Галичини не розбирається і полишається до рішення політичних переговорів".

Отже, тут виразно зазначено, що переговори і угода в Одесі, а ще перед тим розмови в Зятківцях не були і не є політичними угодами. Вже після тих переговорів казав Гол. Отаман на політичній нараді 26 листопада 1919 р. „Не повинно бути хаосу в політичному думанні. Наша політика оправдала себе. Самостійна Україна коли буде, то буде тільки як демократична Республіка. Переговори з большевиками не роблять нас самих большевиками. Ми будемо завжди самі собою!" Цей уступ промови, що знаходиться на стор. 239 книги „Симон Петлюра — Статті, листи, документи", В-во УВАН в ЗСА, Нью Йорк, 1956 р., багато дечого навчав. Його можна теж застосувати й до переговорів галичан з Денікіним. Через ті переговори УГА не стала русофільською. Вона залишилася назавжди сама собою. Це слідно з акції повстання галицьких бригад і на фронті і в запллі проти большевиків, факти яких я навів у іншому місці. Бувають угоди політичні з ворогом, але бувають теж угоди військово-тактичні. Такою військово-тактичною угодою була і угода УГА з Денікіним, що її заключено не із-за русофільства, а внаслідок безвихідного положення УГА.

Автор книжки „Галичина" д-р М. Лозинський не був у „Чотирикутнику смерті", в яко-

му відігралася вся трагедія Української Армії, зокрема УГА. Він видав свою книжку в р. 1922, отже тоді, коли трагедія українського народу завершилась. Перебуваючи в Парижі чи в Лондоні як член Української Делегації на мирову конференцію, він не мав точних і безпосередніх інформацій про те, що діялося в Україні, зокрема з Галицькою Армією і Диктатурою, з рамени якої він був також заступником секретаря закордонних справ ЗОУНР. В рр. 1921-27 він був професором міжнародного права у Празі. І тут він сам зайшов у суперечність із своїми політичними тезами, бо в р. 1927 сам доконав акту русофільства, виїхавши до СРСР. В Харкові був він керівником катедри права в Інституті Народнього Господарства, але в 1930 році його більшовики арештували і вивезли на далеку північ, де він і помер на 57-му році життя в р. 1937.

У його книжці „Галичина” є чимало джерельного матеріалу з часів наших визвольних змагань, однак деякі його політичні погляди, не сперті на фактах, подіях, що їх переживала УГА, не видержують критики і виявляють думки суперечні, отже не можуть становити незрушених тез.

Коли б д-р Мих. Лозинський мав нагоду бачити восени 1919 р. тифозну Галицьку Армію, він не писав би у своїй книжці про неї, як „лід-пору державної самостійности і найважливіший інструмент державної політики”, бо таке твердження є очевидним нонсенсом.

Історія нашого народу, який внаслідок свого географічного положення опинився в орбіті політичних інтересів його сусідів, головню Москви і Польщі, виказує в поодиноких її етапах різні ситуації. Наш народ боронився збройно як міг від напасників, а коли тут і там тверда konieczність вимагала заключення договору, то його політичний провід вважав такий договір, як документ проминального значення, який можна буде з часом відповідно до ситуації змінити чи скасувати. Такі явища ми бачили в історії світу у різних народів, зокрема на протязі останнього сторіччя. Тож уже крайня пора, щоб наші політики й публіцисти перестали говорити про „угоду” УГА з Денікіним, як про „акт політичного русофільства”, бо наша Армія була

глибоко патріотичною, українською Армією, почавши від вояка-селянина, а скінчивши на її командному складі. В її основу лягла організація Українських Січових Стрільців, що мала на цілі „визволяти братів-українців з московських кайдан”. В інтересі політичних аспірацій Денікіна не впавав із кріса вояка УГА ні один постріл, — проти денікінців було їх багато.

(Закінчення буде)

З ЧУЖОЇ ПРЕСИ

ГОЛОС РОСІЙСЬКОГО АНТИКОМУНІСТА

У ньюйоркському „Новому Руському Слові” з 29 січня В. Самарін в статті „Кривавий слід”, пригадуючи імена підступно вбитих на еміграції советськими агентами політичних діячів-антикомуністів, пише:

„Треба сподіватися, що прийде час, коли будуть опубліковані всі матеріали про злочини, доконані... советською агентурою.

А покищо... Я не прихильник жалісливих нарікань, властивих емігрантам, не тільки російським:

— Нічого ми не робимо, нічого ми не можемо зробити...

Звичайно, мало робимо. Звичайно, могли б більше зробити...

Ворог — безпринциповий, нелюдяний, жорстокий і аморальний. Ворог не гребує ніякими засобами.

Чи можемо ми йти шляхом ворога? Звичайні, ні.

Напевно на убивство Степана Бандери українці-націоналісти могли б відповісти таким нищівним ударом, що всім советським послам ув очах би потьмарилось. Але чи варта шкурка вичинки?

Напевно беззбройний угорець Гейза Матраї, що дав був в Оттаві Косигінові по карку, міг бути й озброєний. Та чи варто було з політичної колоди робити мученика і героя?

Напевно жид Борис Шласн, що кинув був у Парижі в авто помертвілого зі страху Брежнєва листа в захист матері, міг кинути й не листа.

Борис Шласн так і пише: „... у вікно вашої машини, Леоніде Іллічу, мавши можливість кинути що завгодно, я кинув листа з вимогою дати свободу хворій людині”.

І не варто було нічого кидати, крім листа. Навіщо щось кидати? Щоб колода до історії потрапила? Друзі-товариші, співучасники в „мокрех ділах” самі викинуть його на смітник історії.

Крім цих тактичних міркувань є етичні та релігійні норми й закони, що їх антикомуністи порушувати не повинні...”

СТАНОВИЩЕ РЕДАКЦІЇ „УКРАЇНСЬКОГО ВІСНИКА” ДО РОСІЙСЬКОЇ „ХРОНІКИ...”

(Скорочено з підпільного видання „УВ” ч. 5 із збереженням правопису)

Частина української громадськості, обізнана з російським „Самвидавом”, звертає увагу на відношення до національного питання взагалі, а до українського зокрема зі сторони російських опозиційних сил, які активно проявляють себе від другої половини 60-их років. Наприкінці 70-го року акад. Сахаров, фізики Твердохлебов і Чалідзе створили в Москві Комітет прав людини — помірковану опозиційну групу з намірами захищати конституційні права радянських громадян. Одначе свого відношення до національного питання в СРСР, до прав неросійських націй і гарантій тих прав Комітет ніде ясно не визначив. Є тільки певна кількість загальних фраз. В першій зверненні до ЦК КПСС академіка Сахарова з науковцями Турчиним і Р. Медведєвим є фраза, що поступова демократизація життя в СРСР необхідна ще тому, що вона зменшить загрозу націоналізму. Одночасно в тому зверненні є пропозиція, щоб у паспортах замість національності ставити тільки „громадянин СРСР” (таку пропозицію виводили ще за Хрущова, яку розцінювали в союзних республіках як дальше зазіхання на їхню суверенність).

В травні 1969 р. в Москві була створена ініціативна група сприяння захисту прав людини в СРСР, яка тоді звернулася до ООН з петицією в обороні переслідуваних в СРСР за переконання і їх поширення. Там, між іншим, говорилося і про репресії проти осіб, котрі виступають за національну рівноправність. Яких-небудь інших виступів в тому питанні поки ще вона не зробила. Більша частина її членів скоро була заарештована. Тими ж принципами боротьби за свободу слова і переконання, що й Ініціативна група, руководиться періодичне видання „Хроніка біжучих подій”... Не видвигаючи ніяких програмових постулатів, крім свободи слова та інформації, видання стремить безсторонньо висвітлити політичні переслідування по всьому Радянському Союзу і коротко схарактеризувати новості російського (і зрідка національного) Самвидаву.

Випуск „Хроніки” український читач привітав. Одначе голоси, не заперечуючи значіння „Хроніки”, звертають увагу на те, що вона самочинно претендує на якийсь-то понаднаціональний чи всесоюзний характер, хоча фактично являється виданням російських (можливо частинно єврейських) кругів. Відмічається також, що скупі інформації з республік допасовується як доповнення до широкого опису подій в Росії, передусім в Москві.

Маємо зовсім скупі дані про відношення до національного питання різних підпільних груп, організацій і „партій”, які постали останнім часом в Росії (Ленінград, Валтфлот, Поволжя й ін.). Про існування таких організацій стає відомим щойно після їх розгрому органами КДБ. З того, що знаємо про них, можна зробити висновок, що ні одна з тих організацій не випрацювала будьякої програми розв’язки національного питання в СРСР і не задекларувала свого відношення

до національних потреб і національних рухів в СРСР.

Одночасно з організаціями і групами, які видвигають питання демократичних змін в СРСР, в Росії також проявляються і такі, які критикують владу і „лібералів” з реакційних, відкрито шовіністичних позицій, добиваючись навіть формальної ліквідації СРСР і створення воєнно-демократичної невідомої Росії.

„НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ СТРУКТУРИ”

Під таким заголовком популярний французький часопис „Франс-суар” пише в зв’язку з останніми арештуваннями на Україні:

„Не дивно, що сьогодні український націоналізм такий живий. Він, зрештою, йде в парі з пробудженням націоналізмів в азійських республіках СРСР (Азербайджан, Туркменістан), а також із відновленням національного почуття у жидів в СРСР. Советський Союз, який згромадив стільки різнорідних народів, може зовсім справедливо побоюватися небезпеки для своєї структури”.

З ВИСЛОВІВ ВАЛЕРІЯ ТАРЗІСА

— На судовому процесі історія ніколи не виступає в ролі прокуратора, а співає соловейком, як провінційний адвокат. Шкода, що історію не можна висікти різками.

— Якби з якогонебудь астероїда оглянути земну кулю, можна з певністю сказати, що всі заклопотані головою створенням всього необхідного для якнайскоршої і, по змозі, одночасної загибелі людства.

— Справжня революція тільки в одному — витверезити людей у всесвітньому витверезувачеві.

— Розум нікого і нічого не любить. А життя — це передусім любов... Якби думали серця, Земля давно стала б квітучою Аркадією.

— Щоб говорити різними мовами, не обов’язково належати до різних націй. У наші часи люди, що говорять одною мовою, теж часом не розуміють одне одного.

— Росіяни завжди були найменш зрозумілими людьми. Вони не рахувалися ні з логікою розуму, ні з логікою почуттів. У них і сліду не залишилось від того, що називається щирою душею. Вони мовчазні, мають на все свою думку і вимагають, щоб їх вважали легендарними героями, весь народ... Алеж у них покищо нічого особливого не вийшло: навіть лідери їхні розбрелися, а родоначальники збанкрутували.

— Як буржуазія поділяється на велику і дрібну, яка не має і не матиме завтрішнього дня, так і злидарі або пролетарі (так звучить імпозантніше, ніби виправдусь їх бездарність, яка і є єдиною причиною злиднів, — не якісь вигадані соціальні умовини) поділяються на злидарів терплячих і злидарів нетерплячих.

— Схід і Захід проголошують нові ери. Одверто кажучи, я не годен розібратися в їх правоті і помилках. Одначе, я давно вже не відчуваю принадності тієї но-

вини, яку охороняють багнетами і бомбами і яка сильно припахує тюремною баландою.

— Росіяни не рахують. Вони не мають мастків, що їх можуть проциндрити. Взагалі росіяни рахувати не вміють, і, мабуть, ніколи не навчатися жити ощадливо, дармащо Ленін сказав: соціалізм — це облік. Однак, цей облік коштує так дорого, що ожебрачує народ. Чиновники з'їдають лев'ячу частину національного прибутку.

— Звичайно росіяни — традиційні мрійники. Але є в них щось незбагненне. Вони готові заперечити кожну очевидність, якщо вона навіть суперечить їхнім задумам, що далеко випереджають здоровий глузд. Але в них про здоровий глузд інші поняття.

— Охоче вірю, що в Росії створять і пансіонати. Та хіба в цьому суть комунізму? Я вже не кажу про Америку. Усе населення Швейцарії могло б розміститися в швейцарських пансіонатах та готелях — але найменше можна говорити там про комунізм.

— Я переконався, що осердя комунізму — рівність, братерство, демократія — спокушають тільки бідаків, а переважна більшість примірює до себе цей прекрасний одяг і тут же скидає його — не пасує, дайте будь ласка щось інше.

— Я не вірю, щоб Захід колинебудь погодився на комунізм. Я не сильний в економічній науці, але трохи розуміюся на людській натурі. І, на мою думку, — не підходить. Це моє найглибше переконання.

— Тепер пропонують гострі реформи. Але боюсь, що лідери на це не підуть. Усі лідери консервативні — це історичний закон.

— Як це так — ми летимо в часі на літаках, а Чічков теж з нами не відстає на своїм візочку? Так летять журавлі в Африку, і на них блохи — теж в Африку.

(В. Тарзіс — контроверсійний емігрант з ССРСР, кілька років тому висланий на Захід ніби як психічно хворий. Видав кілька книжок виразно анти-советського і антиросійського змісту. Пише по-російському. З походження грек. Працював в одному з київських видавництв. Наведені вище цитати взяті з його книжки „Комбінат насолод” — Ред.).

З ДУМОК ІНАКОМИСЛЯЧИХ, В СОВЕТСЬКІЙ ПРЕСІ НЕ ДРУКОВАНИХ

— Мовчання письменника в Советському Союзі часто є виразом його письменницького обов'язку.

— „Народність”, „громадянськість”, „суспільне значення” — це в ССРСР слова, які означають часто зовсім інше, як звичайно думає західня людина.

— Культ особи називають період правління Сталіна. Потім прийшов „культ безособовості”, так зване колегіальне правління. Тепер формується нова епоха, і п'єдестал споруджується новому „вождеві всіх часів і народів” — Брежнєву.

— Єдине право советського письменника — право не друкувати своїх творів.

З СОВЕТСЬКОГО ПОВУТУ

„ПУТЬОВКА” БЕЗ ВІДПОЧИНКУ

Людина перший раз в житті одержала „путівку” до будинку відпочинку. Бувалі в бувальцях співробітники розповідали, як вона там буде чудово відпочивати, блукати по лісі, оглядати кінофільми, грати в настільний теніс і їздити на прогулянки. Зрозуміла річ, що щасливий власник „путівки” з нетерпеливістю чекав на той момент, коли він нарешті переступить поріг будинку відпочинку.

Коли прийшов час відпустки, майбутній відпочивальник попрощався з родиною, купив квитка і поїхав у потрібному напрямі.

Поїзд прибув на маленьку станцію ввечері, але це не збентежило відпочивальника. Адже в „путівці” сказано, що зустрічати відпочивальників виїжджає спеціальний автобус.

„Як добре все продумано!” — завважив про себе відпочивальник і почав роззиратися на всі сторони.

Однак, автобуса не було. Замість автобуса відпочивальник побачив міліціонера, що нудився на привокзальному майдані.

— Чи не порадите, як дістатися до будинку відпочинку? — спитала людина з „путівкою”.

— Тільки на піхоту, — відповів міліціонер, — але на всякий випадок я порадив би вам заглянути у відділ міліції.

Відпочивальник трохи здивувався, але подумав собі, що в цій пораді щось має бути.

І справді, як виявилось, їхати, чи пак манджати до будинку відпочинку, минаючи міліцію, сенсу не було. Бо в міліції відпочивальникові офіційно заявили, що будинок відпочинку закрито на ремонт.

— Ви вже сьогодні восьмий відпочивальник, якому ми даємо таке вяснення, — привітливо сказав сержант міліції. — Перед вами тут побували товариші з Києва, Куйбишева і інших далеких міст. І всі роз'їхалися по своїх домівках. Отож і ви вертайтеся до свого міста. А якщо хто з ваших знайомих збереться сюди відпочивати, скажіть, що не варто цього робити.

(„Известия”)

ЧИТАЙТЕ І ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТИЖНЕВИКИ І МІСЯЧНИК

„Шлях Перемоги”, „Гомін України” і „Визвольний Шлях”,

що, стоячи на позиціях українського революційного націоналізму, вносять у життя української еміграційної громади новий багатий зміст і скріплюють перший визвольний фронт, яким є нескорена, вільнолюбна Україна.